

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Zhodnocení postavení cizinců v ČR
Evaluation of the Status of Foreigners in the Czech Republic

Student:

Jan Mikolajek

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Jan Šulák, Ph.D.

Ostrava 2020

Zadání bakalářské práce

Student:

Jan Mikolajek

Studijní program:

B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

6202R027 Národní hospodářství

Téma:

Zhodnocení postavení cizinců v České republice
Evaluation of the Status of Foreigners in the Czech Republic

Jazyk vypracování:

čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Teoretické přístupy k migraci
3. Potřeby trhu práce v ČR v kontextu ekonomické migrace
4. Analýza postavení cizinců v ČR
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BODVARSSON, Örn B. and Hendrik van DEN BERG. *The Economics of Immigration: Theory and Policy*. 2nd ed. New York: Springer, 2013. ISBN 978-1-4614-2115-3.
CHISWICK, Barry R. and Paul W. MILLER. *Handbook of the Economics of International Migration, Volume 1A, The Immigrants*. Amsterdam: Elsevier/North Holland, 2015. ISBN 978-0-444-53764-5.
CHISWICK, Barry R. and Paul W. MILLER. *Handbook of the Economics of International Migration, Volume 1B, The Impact and Regional Studies*. Amsterdam: Elsevier/North Holland, 2015. ISBN 978-0-444-53768-3.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Jan Šulák**

Datum zadání: 22.11.2019

Datum odevzdání: 07.05.2020

doc. Ing. Jiří Balcar, Ph.D.
vedoucí katedry

doc. Ing. Lenka Kauerová, CSc.
proděkanka pro studium
na základě pověření k jednání č.j.
VSB/19/050319/9900 ze dne 24. 9. 2019

Prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci, včetně všech příloh, vypracoval/a samostatně.

V Ostravě dne 29. května 2020

.....
Jan Mikolajek

Poděkování

Chtěl bych poděkovat panu Ing. Janu Šulákovi, Ph.D. za jeho odborné vedení práce, cenné rady, ochotu a za veškerý čas věnovaný mým dotazům.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Teoretické přístupy k migraci	7
2.1	Popis a vývoj migrace	7
2.2	Typologie migrace	8
2.2.1	Emigrace a imigrace	8
2.2.2	Vnitrostátní a mezinárodní migrace.....	8
2.2.3	Dobrovolná a nedobrovolná migrace.....	9
2.2.4	Migrace podle délky pobytu	9
2.2.5	Migrace podle důvodů pobytu	9
2.2.6	Migrace podle kvalifikace migranta	10
2.3	Přehled migračních teorií	10
2.3.1	Neoklasická teorie.....	11
2.3.2	Nová teorie ekonomické migrace - family migration.....	11
2.3.3	Nová teorie ekonomické migrace - diverzifikace portfolia	11
2.3.4	„Push-pull“ teorie	12
2.3.5	Teorie migračních sítí	13
2.3.6	Teorie duálních trhů.....	13
2.3.7	Institucionální teorie migrace	13
2.3.8	Teorie světového systému.....	14
2.4	Koncept „brain drain“	14
2.5	Důsledky migrace pro cílový stát.....	15
2.6	Zaměstnávání cizinců v ČR	17
3	Potřeby trhu práce v ČR v kontextu ekonomické migrace	20
3.1	Migrační politika.....	20
3.2	Popis programů na podporu kvalifikované migrace do ČR.....	22
3.2.1	Program vysoce kvalifikovaný zaměstnanec	22
3.2.2	Program klíčový a vědecký personál	25
3.2.3	Program kvalifikovaný zaměstnanec	26
3.3	Potřeby trhu práce v ČR.....	29
4	Analýza postavení cizinců v ČR.....	31
4.1	Vymezení základních pojmů.....	31
4.2	Vývoj četnosti cizinců v ČR	32
4.2.1	Vývoj počtu cizinců	32
4.2.2	Vztah počtu cizinců a nezaměstnanosti	34
4.2.3	Vývoj počtu cizinců dle typu jejich pobytu v ČR.....	37

4.2.4	Vývoj počtu cizinců studujících na českých školách.....	39
4.3	Kdo jsou cizinci v ČR	40
4.3.1	Země původu cizinců.....	40
4.3.2	Demografické rozložení cizinců	44
4.4	Zaměstnanost cizinců v ČR.....	46
4.4.1	Celková zaměstnanost cizinců	47
4.4.2	Klasifikace zaměstnání cizinců.....	48
4.4.3	Mzdy cizinců.....	50
4.4.4	Ekonomické činnosti cizinců	52
4.5	Negativní aspekty migrace	54
4.5.1	Kriminalita cizinců	55
4.5.2	Nelegální migrace	57
4.5.3	Počet vyhoštění	58
4.6	Shrnutí	59
5	Závěr	62
	Seznam použité literatury	65
	Seznam grafů	70
	Seznam tabulek.....	71

1 Úvod

Migrace je celosvětový fenomén, kterým se zabývá řada odborníků z různých vědeckých oborů. Migrací se také zabývá řada světových organizací a političtí představitelé jednotlivých států. Migrace totiž může mít jak velmi pozitivní, tak i velmi negativní dopady pro cílový i zdrojový stát. Státy se proto většinou snaží migraci do své země regulovat. Buďto se ji snaží omezovat anebo ji naopak podporovat. Jedním z nástrojů kontroly migrace je migrační politika státu. Česká republika pak v rámci své migrační politiky používá programy na podporu kvalifikované migrace.

Jestliže chceme předejít a minimalizovat budoucí negativní dopady migrace, je důležité porozumět způsobu života cizinců, kteří již v dané zemi žijí. Tito cizinci totiž mohou mít velký vliv na nově příchozí cizince do země. Nově příchozím cizincům mohou již usazení cizinci sloužit jako vzor, popřípadě jim poskytnout pomoc při jejich integraci, jak popisuje například teorie sítí. Pochopení postavení cizinců v české společnosti tak může být klíčem k jednodušší a efektivnější integraci nových cizinců a taktéž k minimalizaci negativních dopadů migrace či dokonce i k využití migrace ve prospěch přijímající země.

Cílem této bakalářské práce je zhodnotit postavení cizinců v ČR. Práce nahlíží na postavení cizinců v České republice pomocí analýzy vývoje četnosti cizinců v České republice, popisu základních charakteristik cizinců, a to zejména země původu a demografického rozložení, analýzy zaměstnanosti cizinců a popisu negativních aspektů spojených s migrací.

Bakalářská práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. První kapitola obsahuje teoretické přístupy k migraci. Zabývá se popisem a vývojem migrace, typologií migrace, migračními teoriemi, konceptem „brain drain“, důsledky migrace pro cílový stát a zaměstnávání cizinců v ČR. Ve druhé kapitole jsou popsány potřeby trhu práce v ČR v kontextu ekonomické migrace. Konkrétně je zde popsána migrační politika a programy na podporu ekonomické migrace a to programy: Program vysoce kvalifikovaný zaměstnanec, Program kvalifikovaný zaměstnanec a Program klíčový a vědecký personál. V neposlední řadě se kapitola taktéž věnuje konkrétním potřebám trhu práce v ČR. Ve třetí kapitole je vypracována analýza postavení cizinců v ČR, která se skládá z analýzy vývoje četnosti cizinců v ČR, popisu demografické struktury a nejčastějších

zemí původu cizinců, analýzy zaměstnanosti cizinců, popisu negativních aspektů migrace a celkového shrnutí výsledků analýzy postavení cizinců v České republice.

Hlavní motivací k vypracování bakalářské práce byla snaha o napsání práce, které by stručně a přehledně zhodnotila postavení cizinců v ČR. Pochopení postavení současných cizinců, totiž může být pro Českou republiku klíčem k vyšším příjmům z budoucí migrace.

2 Teoretické přístupy k migraci

K migraci lze přistupovat z různých úhlů pohledu. Tato kapitola bakalářské práce popisuje základní pojmy spojené s migrací, které se v práci vyskytují. Následně popisuje, jak lze migraci dělit a jaké existují migrační teorie. V neposlední řadě se zabývá důsledky migrace pro cílový stát a zaměstnáváním cizinců v ČR.

2.1 Popis a vývoj migrace

Prvotní účel migrace byl dán především snahou obstarat si potravu a najít co nejbezpečnější místo k životu. V průběhu času pak dochází k různým změnám, avšak lidé i dnes převážně migrují z ekonomických důvodů. Lidé hledají lepší pracovní a studijní příležitosti a celkově vyšší kvalitu života. Méně častým důvodem migrace pak bývá to, aby se lidé vyhnuli ve své zemi perzekucím, pronásledování, násilí a dalším formám utlačování. Další důvody k migraci mohou být politické přesvědčení, environmentální přesvědčení nebo stěhování se za rodinnými příslušníky a jiné (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015).

Pokud budou existovat ekonomické rozdíly mezi jednotlivými zeměmi, mělo by stále docházet k migraci. Migranti se totiž vždy budou snažit zvýšit svůj předpokládaný příjem. Nemusí se však vždy jednat pouze o příjem ekonomický, ale důležité aspekty při rozhodování o migraci jsou také příjmy sociální a environmentální, příjem spojený se ziskem vzdělání nebo jiné příjmy. Pokud migrantům jiný stát nabídne pro ně výrazně lepší podmínky pro život, než stát ve kterém žijí a za podmínky nízkých nákladů spojenou s migrací, budou migrovat (Bodvarsson a Van Den Berg, 2013).

Migrace pak může být chápána jako pohyb osoby nebo skupiny osob přes mezinárodní hranice nebo uvnitř státu. Zahrnuje jakékoliv přemísťování lidí bez ohledu na jeho trvání, složení a příčiny. Zahrnuje tedy migraci ekonomických migrantů, uprchlíků, utlačovaných osob i osob pohybujících se z jiných důvodů, včetně sloučení rodiny (IOM, 2020).

Na mezinárodní úrovni neexistuje jednotná definice pojmu migrant. Pojem migrant má různé definice, které se od sebe navzájem liší. Podle definice OSN je migrant ten, kdo v cizí zemi nepřetržitě pobývá déle než rok. Migranti tak podle této definice nejsou ti, kdo cestují na kratší dobu do zahraničí jako turisté nebo podnikatelé. Podle Evropské komise je migrant definován jako osoba, která není občanem EU a která si zřídí své bydliště na území EU po dobu nejméně dvanácti měsíců nebo po předpokládanou

dobu dvanácti měsíců. Definice OSN za migranty považuje jen osoby, které migrují pouze z dobrovolných příčin. Evropská komise za migranty považuje i osoby, jež migrují i z nedobrovolných příčin (European Commission, 2020).

Cílová země pak představuje zemi, která je cílem osoby nebo skupiny osob, jež migrují bez ohledu na to, zda migrují pravidelně nebo nepravidelně. Zdrojová země představuje zemi, ze které mají osoby nebo skupiny osob odejít. Nemusí být tedy shodná se zemí původu migrantů (IOM, 2020).

Počet migrantů má celosvětově zvyšující se tendenci a migranti většinou migrují z ekonomicky chudších zemí do ekonomicky bohatších zemí. Přes 65 % všech migrantů se přesouvá do zemí s vysokými příjmy, necelých 20 % do zemí se středně vysokými příjmy, okolo 10 % do zemí se středně nízkými příjmy a pouhých 5 % do zemí s nízkými příjmy. V roce 2019 na celém světě bylo přes 271 milionů migrantů, což představuje 3,5 % celosvětové populace. Převažovali muži, kterých bylo 52 % a 74 % migrantů bylo v ekonomicky aktivním věku (20-64 let) (IOM, 2019).

2.2 Typologie migrace

Migrace má mnoho různých podob a existuje mnoho způsobů, jak ji lze interpretovat. Tato podkapitola se zabývá základním dělením migrace a popisuje jednotlivé kategorie dle způsobu dělení migrace.

2.2.1 Emigrace a imigrace

Mezinárodní organizace pro migraci (2020) definuje dva základní typy migrace – emigraci a imigraci. Emigrace je přesun, opuštění jedné země a přestěhování se do jiné. Imigrace pak představuje proces, kdy se na území jiného státu usídlují cizinci.

2.2.2 Vnitrostátní a mezinárodní migrace

Migraci taktéž můžeme rozdělit na migraci vnitrostátní a mezinárodní. Vnitrostátní migraci označujeme pohyb osob v jednom státu v rámci vymezených oblastí, nejčastěji krajů nebo regionů. Pohyb v rámci jednoho města nebo regionu není považován za vnitrostátní migraci. Mezinárodní migrace následně představuje pohyb osob z jednoho státu do jiného. Migranti tak musí při mezinárodní migraci překonat státní hranice (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015).

2.2.3 Dobrovolná a nedobrovolná migrace

Další možný způsob rozdělení migrace je dělení na migraci dobrovolnou a nedobrovolnou. Dobrovolná migrace nastává, když se migrant rozhodne k migraci z vlastní vůle. Setrvání v zdrojové zemi pro něho nepředstavuje bezpečnostní riziko. Při dobrovolné migraci tak osoby většinou migrují do ekonomicky bohatších států, aby zlepšili své životní podmínky. Migrant se poté většinou rozhoduje pro migraci do jiného státu, jestliže mu migrace do jiného státu přinese vyšší ekonomický příjem, než příjem při setrvání v zdrojové zemi (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015).

Nedobrovolná migrace nastává, když je cizinec vnějšími okolnostmi donucen k migraci. V zdrojové zemi mu může hrozit například pronásledování, perzekuce, či jiné formy útlaču. Tato migrace většinou bývá spojena s odlišným náboženským nebo politickým vyznáním či rasovou diskriminací. Mohou zde však být i jiné závažné důvody k opuštění země. Důležité je, že cizinec opouští svou zemi ne za primárním účelem zisku, ale za účelem získání bezpečí (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015).

2.2.4 Migrace podle délky pobytu

Migraci lze dělit také podle délky pobytu na dlouhodobou, případně i trvalou a krátkodobou. Dlouhodobou migrací se rozumí, pobyt migranta na území dané země po dobu nejméně jednoho roku. Krátkodobou migrací se poté označuje stěhování osob do jiné země, než je jejich původní bydliště, po dobu delší než tři měsíce, ale kratší než jeden rok (Chiswick a Miller, 2015a).

2.2.5 Migrace podle důvodů pobytu

Podle důvodů pobytu můžeme migraci rozdělit na několik typů. Mezi základní důvody pobytu patří:

- **Zisk vzdělání nebo kvalifikace**, kdy se většinou jedná o krátkodobou nebo dočasnou migraci. Ukončení vzdělání či kvalifikace v dané zemi pak bývá většinou spojena s návratem do země původu migranta. Tato migrace bývá dobrovolná.
- **Migrace za prací či praxí** v rámci získání práce a praxe se také převážně jedná o dobrovolnou, dočasnou migraci. Práce může být ale i dlouhodobějšího charakteru a poté by se jednalo o migraci dlouhodobou.

- **Usídlení, sjednocení nebo vytvoření rodiny**, zde se jedná o dobrovolnou, dlouhodobou, popřípadě trvalou migraci.
- **Žádost o azyl nebo uprchlictví** má charakter krátkodobé migrace, avšak může vyústit až v migraci trvalou. Vždy se jedná o nedobrovolnou migraci a azylant či uprchlík opouští svou zemi nejčastěji ze strachu o svou bezpečnost.
- **Ilegální migrace** je státem zakázaná a trestná. Ilegálním migrantem se může stát i migrant, který vstoupí do země s platným povolením, ale postupem času toto povolení pozbude platnosti (Šimek, 2007).

2.2.6 Migrace podle kvalifikace migranta

Posledním typem migrace je migrace podle výše kvalifikace migranta. Země se většinou snaží kvalifikované migranty do své země přitáhnout, pomocí své migrační politiky. Pro cílovou zemi může být migrace kvalifikovaných pracovníků velmi prospěšná, neboť může být spojena s přístupem k novým technologiím, inovacím a kapitálu a navázáním mezinárodní spolupráce. Migraci kvalifikovaných pracovníků pro zdrojovou zemi migrantů pak představuje většinou negativum, neboť země touto migrací přichází o kvalifikované pracovníky. (Chiswick a Miller, 2015a).

Migrace nekvalifikovaných pracovníků je především spojena s odvětvím služeb, pohostinství, stavebnictví, zemědělství a popřípadě jinými pomocnými pracemi. Migranti jsou většinou ochotni pracovat i na pozicích pod úrovní své kvalifikace, za nižší mzdu a méně výhodných podmínek než tuzemské obyvatelstvo. Tím se zvyšuje nabídka na trhu práce a částečně se zamezuje růstu mezd. Jako pozitivní následek nekvalifikované migrace může být bráno to, že může dojít v cílové zemi k rovnováze mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce. Jedním z negativních následků této migrace pro cílový stát je pak možná zvýšená nezaměstnanost v některých sektorech ekonomiky (Chiswick a Miller, 2015a).

2.3 Přehled migračních teorií

Existují různé teorie vysvětlující důvody migrace a každá k migraci přistupuje z jiného úhlu pohledu. Tato podkapitola obsahuje základní teorie migrace a jejich stručný popis.

2.3.1 Neoklasická teorie

Dle neoklasické teorie se za příčinu migrace považuje nerovnováha mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce. Především pak rozdílná výše mezd v jednotlivých zemích. Migranta v zemi s nižšími příjmy motivuje k migraci zvýšení jeho příjmu v cílové zemi. Migraci je možno tedy podle této teorie chápat jako jev, ke kterému dochází tehdy, když jsou pro migranta příjmy v cílové zemi vyšší než v zemi stávající. Od potencionální výše příjmu migranta v cílové zemi, je však nutné ještě odečíst migrantovy náklady spojené s migrací a náklady obětovaných příležitostí. Je-li očekávaný budoucí příjem i po tomto odečtení stále vyšší než příjem v zemi zdrojové, pak dojde k migraci daného jednotlivce (Sjaastad, 1962).

2.3.2 Nová teorie ekonomické migrace - family migration

Nová ekonomická teorie (family migration) vychází z neoklasického modelu, není však již orientována jenom na jednotlivce, nýbrž na celou rodinu. Proces migrace podle této teorie nemusí nastat jen, když má dojít ke zvýšení blahobytu jednotlivce, ale nastane, až pokud dojde ke zvýšení blahobytu celé jeho rodiny. Rozhodnutí o migraci tedy neovlivňuje jen jednotlivce, ale celou jeho rodinu. Pokud pro celou rodinu bude migrace představovat zvýšení celkového příjmu rodiny, tak bude celá rodina migrovat (Mincer, 1978).

2.3.3 Nová teorie ekonomické migrace - diverzifikace portfolia

Další z nových teorií ekonomické migrace (diverzifikace portfolia), popisuje jako příčinu migrace snahu diverzifikovat zdroje a minimalizovat riziko. Někteří členové rodiny migrují za prací a jiní pracují v domácí ekonomice, aby snížili riziko a diverzifikovali zdroje příjmů. Pokud členové rodiny pracují v rozdílných zemích, tak podle této teorie snižují riziko, že rodina se v jeden okamžik ocitne bez všech příjmů (Chiswick a Miller, 2015a). Například pokud v zemi vypukne válka, nastane živelná katastrofa nebo firmy v dané zemi začnou propouštět zaměstnance, tak je velká pravděpodobnost, že všichni členové rodiny pracující v ekonomice daného státu, se ve stejný okamžik ocitnou bez příjmu. Tomuto se snaží rodiny zabránit tak, že jejich členové migrují za prací do jiných států, tím si rodina zajistí i jiný zdroj příjmů a rodina tak diverzifikuje své portfolio příjmů.

2.3.4 „Push-pull“ teorie

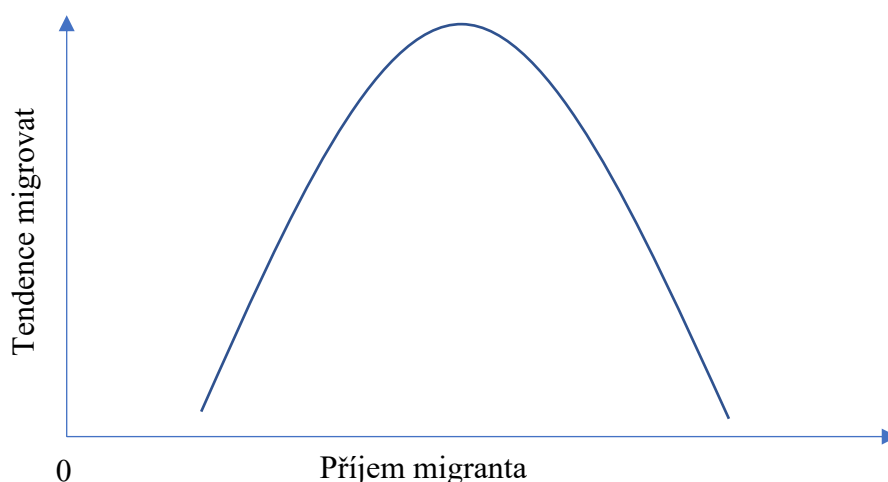
Faktory, které podněcují k migraci mohou být podle teorie push-pull dvojího typu. Push faktory jsou pro migranta negativní faktory, které ho nutí k opuštění dané země a doslova ho tlačí pryč ze země. To mohou být například chudoba, nezaměstnanost, diskriminace, špatná kvalita vzdělání nebo zdravotní péče, změny klimatu, přírodní katastrofy a jiné nepříznivé podmínky pro život v zdrojové zemi (Chiswick a Miller, 2015a).

Pull faktory naopak migranta lákají k přesunu do jiné země. Doslova by se dalo říci, že ho přitahují do jiné země. Mohou jimi být například vyšší zisk, svoboda projevu, lepší pracovní uplatnění, lepší životní prostředí a celkově kvalitnější podmínky pro život v zemi cílové (Chiswick a Miller, 2015a).

Faktory migrace lze pak rozdělit na ekonomické (výše daní, výše nezaměstnanosti a mezd) politické a sociální (válka, korupce, bezpečnost) a ostatní (hladomor, příznivé klima, lokalita bydlení). Většina migrantů při svém rozhodování zohledňuje jak push faktory, tak pull faktory (Chiswick a Miller, 2015a).

Tendenci osoby migrovat, kromě již dříve zmíněných faktorů, ovlivňuje také výše migrantova příjmu v zdrojové zemi. Čím vyšší má osoba příjem, tím stoupá její tendence migrovat, ale od určitého výše příjmu tendence migrovat opět klesá, jak je ukázáno v Grafu 2.1.

Graf 2.1 Vztah výše příjmu migranta a jeho tendence migrovat

Zdroj: (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015), vlastní zpracování.

Pro migranty s nízkými příjmy budou náklady na migraci příliš vysoké a budou mít spíš tendenci nemigrovat. S rostoucím příjmem migranta poroste i jeho ochota migrovat, neboť náklady na migraci pro něj již nebudou představovat tak velkou překážku. Bude si smět dovolit například letenku do cílové země, jazykový kurz či přežít prvních pár dní v cílové zemi bez příjmu. Ochota migrovat, se však od určité výše příjmu migranta bude zase snižovat, čímž vznikne obrácený U tvar, viz Graf 2.1. Když totiž migrantovy příjmy budou v zdrojové zemi velmi vysoké, bude jeho ochota migrovat nižší, protože náklady na migraci se u něho zvýší o možnou ztrátu vysokého příjmu, ztrátu nemovitostí, půdy a majetku, ztrátu postavení a kontaktů (Bansak, Simpson a Zavodny, 2015).

2.3.5 Teorie migračních sítí

Tato teorie doplňuje teorii „push and pull“ a uvádí, že migrant bude především migrovat do těch cílových států, ve kterých již existuje „sít“. Tato síť může být tvořena osobami z jeho rodiny, přátel, etnika, národnosti či jinak spřízněných osob. Pomyslná síť mezilidských vztahů pak bude pro migranta představovat snížení nákladů spojených s migrací, neboť mu osoby, které již v cílové zemi žijí, mohou poskytnout administrativní, kulturní, finanční nebo konzultační pomoc. Nejvyšší náklady spojené s migrací má první příchozí migrant, který v destinaci nemá žádnou síť. S každou osobou v této síti by potom měly náklady spojené s migrací klesat (Chiswick a Miller, 2015a).

2.3.6 Teorie duálních trhů

Teorie duálních trhů považuje za příčinu migrace neustálou poptávku ekonomicky vyspělých zemí po nekvalifikovaných migrantech z méně ekonomicky rozvinutých zemí. Podle této teorie existují dva pracovní sektory. Primární sektor pro kvalifikované pracovníky, v tomto sektoru pracují tuzemští pracovníci a jsou zde vysoké mzdy, spousta benefitů, stabilní pracovní pozice, a především intelektuálně zaměřena práce. V sekundárním sektoru pak pracují především migranti. Zde jsou smlouvy na dobu určitou, nízké mzdy, málo kvalifikovaná práce, fyzicky náročná práce a téměř žádné bonusy a benefity. Domácí pracovníci pak pracují v primárním sektoru, protože teorie předpokládá, že jsou kvalifikovanějšími pracovníky než migranti (Piore, 1979).

2.3.7 Institucionální teorie migrace

Tato teorie se zabývá vlivem institucionálních subjektů jako jsou státní i nestátní organizace či kvaziorganizace a jejich vlivem na migraci. Instituce totiž mohou migraci

cíleně podporovat a snižovat náklady spojené s migrací do cílového státu. Instituce tak utvářejí migrační prostředí a mohou mít taky vliv na velikost a strukturu migračních toků (Chiswick a Miller, 2015a).

2.3.8 Teorie světového systému

Tato teorie říká, že manažeři a podnikatelé mají snahu, za účelem levné pracovní síly, přesouvat výrobu na periferii. Jako typický příklad pak slouží koloniální systém, který zvýhodňoval rozvinuté ekonomiky. V koloniálním systému rozvinuté ekonomiky těžily ze zisků periferních ekonomik a vykořisťovaly je. V současné době hybnou sílu již nepřestavují koloniální ekonomiky, ale především velké nadnárodní korporace, které na periferiích poptávají výrobní faktory. Nadnárodní korporace v periferiích vlastní půdu, suroviny a pracovní sílu, což má za následek potlačení původních zemědělců, řemeslníků a podnikatelů. Populace v dané zemi je poté ekonomicky a sociálně nedostatečně zakotvena a je proto náchylná k migraci. Jedním z důvodů migrace jsou podle této teorie zahraniční investice (Massey et al., 1993).

2.4 Koncept „brain drain“

Koncept „brain drain“ spočívá v emigraci kvalifikovaných pracovníků ze zdrojové země do cílové země. V zdrojové zemi tedy dochází k „brain drain“, odlivu kvalifikovaných pracovníků. V cílové zemi se pak jedná o „brain gain“, tedy získání kvalifikovaných pracovníků.

Vysoce kvalifikovaní pracovníci jsou cenným zbožím na pracovním trhu a země se je snaží nalákat k migraci většinou svou migrační politikou. Převážně se zde jedná o migraci z ekonomicky méně vyspělých zemí do ekonomicky vyspělejších zemí. Pojem „brain exchange“ pak vyjadřuje vzájemnou výměnu kvalifikovaných pracovníků mezi zeměmi (Vavrečková a Baštýř, 2009).

„Brain drain“ může představovat pro zdrojovou zemi i pozitivum, neboť v rámci remitencí (migrantem vydělané finanční prostředky v cílové zemi, zaslané zpět do zdrojové země), by se měla zvednout životní úroveň ve zdrojové zemi. Kvalifikovaný migrant, který se vrátí zpět do zdrojové země, pak může této zemi přinést cenné kontakty, nové technologie a postupy a potřebné „know how“, což může vést k novým investicím v této zemi a může být další pozitivem „brain drain“. Většinou však převládá názor, že „brain drain“ je pro zdrojové země spíše negativním jevem, neboť náklady na získání

kvalifikovaného pracovníka v podobě poskytnutého vzdělání, jsou obvykle vyšší než zisk z pozdějších remitencí (Vavrečková a Baštýř, 2009).

Pro cílové země představuje „brain gain“ spíše pozitivum, neboť mohou díky kvalifikovaným migrantům, získat přístup k novým inovacím, kapitálu a vědomostem. „Brain gain“ však může vést k větší konkurenci na trhu kvalifikované práce, což může být nepříznivé pro tuzemské kvalifikované pracovníky, kteří mohou snáz přijít o práci. Dalším negativním jevem může být pro zdrojový stát, že s kvalifikovanou migrací je většinou spojena i migrace nekvalifikovaná (Vavrečková a Baštýř, 2009).

2.5 Důsledky migrace pro cílový stát

Migrace jako proces je doprovázena řadou reakcí navazujících, které ovlivňují jak cílový stát, tak zdrojovou zemi migranta i samotného migranta. Pro cílový i zdrojový stát se pak může jednat buď o spíše pozitivní důsledky či spíše negativní důsledky. Tyto důsledky migrace ovlivňují migrační politiku státu. Pokud ve státě převládají pozitivní důsledky migrace, mají tyto státy tendenci zastávat spíše pro migrační politiku a podporovat migraci a pokud převládají negativní důsledky mají státy tendenci migraci spíše omezovat.

Jedním z důsledků migrace je změna výše mezd v cílové zemi. V důsledku nárůstu nabídky práce na pracovním trhu se očekává pokles mezd. Čím více totiž bude zájemců o práci, tím si firmy budou moct dovolit nabízet nižší mzdy, protože zájemců bude dostatek. Toto však nemusí nastat vždy. Nastává to jen tehdy, když jsou zahraniční a tuzemští pracovníci substituty, práce jednoho nahrazuje a je totožná s prací druhého. Zahraniční a tuzemští pracovníci si v tomto případě vzájemně konkurují na trhu (Collier, 2013). Tento zvýšený počet pracovníků může vést k celkově vyšší nezaměstnanosti, která poté vyústí k vyplácení vyššího počtu sociálních dávek. Situace, kdy jsou zahraniční a tuzemští pracovníci substituty, proto bývá většinou pro cílový stát nepříznivá. Příznivá je pak v případě, pokud má cílový stát enormní nedostatek pracovní síly a nehrozí tak zvýšená nezaměstnanost.

Pracovní migrace může taktéž vést k novým investicím a k snížení mezd nemusí dojít. Tato situace nastává, jsou-li domácí a zahraniční pracovníci komplementy, práce jednoho doplňuje práci druhého. Pokud jsou zahraniční pracovníci a tuzemští pracovníci komplementy, zvýšená pracovní migrace pak znamená možnost větší míry expanze, zlepšení efektivity na trhu práce a vyšších mezd. Kvalifikovanější pracovní síla bývá

spíše označovaná za komplementy a nekvalifikovaná za substituty. V tomto pojetí tedy kvalifikovaní zahraniční pracovníci, komplementy, vytváří pracovní příležitosti pro nekvalifikované tuzemské obyvatelstvo. Zatímco nekvalifikovaní zahraniční pracovníci, substituty, představují konkurenci pro nekvalifikované tuzemské pracovníky (Collier, 2013).

Může však nastat i situace, kdy kvalifikovaní zahraniční pracovníci jsou substituty kvalifikovaným tuzemským pracovníkům, což povede ke snížení mezd kvalifikovaných pracovníků, neboť nastane vysoká konkurence na trhu kvalifikovaných pracovníků. Zahraniční kvalifikovaní pracovníci totiž budou vytlačovat tuzemské kvalifikované pracovníky z jejich pracovních pozic (Chiswick a Miller, 2015b).

Hugo (1996) zkoumal vliv migrace na životní prostředí. Jako negativní vliv migrantů na životní prostředí pak označil Austrálii, kde v důsledku prudké migrační vlny v 80. letech minulého století, došlo k poškození fauny i flory země. Jelikož v zemi vzrostl počet obyvatel, vzrostla i spotřeba vzácných statků, především pak neobnovitelných zdrojů. Jako nezbytnou považuje kontrolu migrace, která může předejít ekologickým krizím.

Peri a Silvente (2010) uvádějí, že imigranti v cílových zemích snižují náklady na export a import a tím podporují mezinárodní obchod. Konkrétně to ukazují na příkladu Španělska, kde cizinci firmám poskytují cenné rady a inovace za nízkou cenu. Cizinci taktéž v cílové zemi často zakládají firmy zabývající se dovozem ze země jejich původu. Těmito způsoby tak migrant zvyšuje export a import dané země a podporuje mezinárodní obchod.

Haas (2010) se opírá o teorii migračních sítí a institucionální teorii a popisuje, že migrace vyvolává další migraci. Jestliže síťové efekty snižují náklady na migraci, pak bude zájem o migraci čím dál větší. Což může mít negativní důsledek na zdrojové země, kde v důsledku velkého počtu migrantů může docházet k menší intenzitě práce. Migrace tak pro zdrojové země představuje negativní efekt v tom, že země přichází o pracovní sílu a materiální zdroje a prohlubuje se jejich závislost na remitencích.

Leontiyeva, Ezzeddine a Plačková (2013) ve své práci popisují, že ukrajinské obyvatelstvo přicházející do ČR má snížené náklady na migraci v důsledku podobnosti českého jazyka a ukrajinského jazyka. Důležitou roli v integraci ukrajinského obyvatelstva pak spatřují v příbuzenských vazbách. Ukrajinskou komunitu v ČR

nepovažují za uzavřenou, ale naopak otevřenou české společnosti. Vietnamská komunita v ČR je naproti tomu mnohem hůře jazykově vybavena, což přisuzují uzavřenému životnímu stylu první generace migrantů, jež sice měli silnou prvotní motivaci se jazyk naučit, ale po získání jazykových dovedností nutných k výkonu jejich profese, ho dále nerozvíjeli. V závěru uvádějí, že pro schopnost porozumění jazyka je pro migranty důležitá hlavně otevřenost k domácímu obyvatelstvu a vysoká míra činností i mimo národnostní menšinu, kde je migrant nucen češtinu používat.

Parrota, Pazzoli a Pytlikova (2014) zkoumali vliv imigrace na inovační činnosti. Imigranti mohou mít odlišné dovednosti, schopnosti a vzdělání než tuzemská populace. Tato diverzita pak způsobuje větší šíři možností, nápadů a různých úhlů pohledu, což může usnadnit řešení nastalých problémů či vést k inovacím. Migrace tak do určité míry může změnou prostředí podněcovat k inovacím.

Mezi další pozitivní důsledky migrace by se daly označit nárůst pracovní síly a zvýšení konkurence, demografické změny spojené s omezením stárnutí obyvatelstva a vyššími nároky na vyplácení důchodů v systému pay-as-you-go, kdy současní zaměstnaní platí ze svého sociálního pojištění důchody současných důchodců. Dalším pozitivním důsledkem taktéž může být vyřešení nedostatku některých kvalifikací (Bodvarsson a Van den Berg, 2013).

Mezi negativními důsledky migrace můžou být například zvýšená kriminalita a terorismus. Různé kulturní konflikty, kdy je vytlačovaná původní kultura domácího obyvatelstva kulturou a zvyky migrantů. Náboženské konflikty, růst rasové nenávisti a zvětšování sociálních a ekonomických rozdílů ve společnosti (Bodvarsson a Van den Berg, 2013).

2.6 Zaměstnávání cizinců v ČR

Jak již bylo zmíněno, důsledky migrace pro cílový stát tedy mohou být velmi pozitivní i velmi negativní a možná i proto je zaměstnávání cizinců věnována rozsáhlá společenská i odborná debata. Některé státy využívají cizince především jako levnou pracovní sílu a pracovníky do odvětví, ve kterých tuzemští pracovníci mají menší zájem pracovat. To popisuje například teorie duálních trhů. Jiné státy se zase snaží získávat kvalifikované zahraniční pracovníky a tím si zajišťovat různé přínosy, jak popisuje koncept „brain gain“.

Imigranti v mnoha ekonomicky vyspělých státech jsou zaměstnaní především na sezonní práce, především pak v zemědělství, pohostinství a stavebnictví. Jelikož v ekonomicky rozvinutých zemích většinou pracovníci v těchto odvětvích chybějí. Pro imigranty pak představuje toto zaměstnání možnost většího výdělku (Vavrejšnová, 2011).

V České republice pak mohou cizinci ze zemí EU/EHP a Švýcarska konkurovat tuzemským pracovníkům, aniž by museli získávat nějaká povolení (MPSV, 2020b). Podle teorie institucionální ekonomie by se dalo říct, že mají tímto způsobem snížené náklady na migraci a oproti pracovníkům ze zemí mimo EU/EHP a Švýcarska konkurenční výhodu.

Oproti tomu cizinec ze země mimo EU/EHP a Švýcarska může v ČR pracovat pouze, pokud má povolení k zaměstnání spolu s platným oprávněním pobytu, zaměstnaneckou kartu nebo modrou kartu nebo kartu vnitropodnikově převedeného zaměstnance. Získání povolení je možné pouze pro konkrétní pracovní místo. Zaměstnavatel má možnost volné pracovní místo zadat do databáze Úřadu práce ČR a označit ho jako vhodné i pro cizince. Volná pracovní místa vhodná pro cizince jsou pak dostupná na webu Ministerstva práce a sociálních věcí. Cizinec o povolení k zaměstnání a následně i k oprávnění pobytu nebo zaměstnaneckou nebo modrou kartu žádá, až když je s budoucím zaměstnavatelem domluven na své pracovní pozici (MPSV, 2020b).

Pozitivními aspekty zaměstnávání cizinců může být pro cílový stát, za předpokladu že jsou cizinci zaměstnanci nebo podnikají v ČR, že platí daně daného státu a tím přispívají do státní pokladny. Cizinci se také mohou velkou měrou podílet na rozšíření mezinárodního obchodu a spolupráce nebo vyplnit mezeru na pracovním trhu dané země či vykonávat profese a povolání, o které nemají tuzemští pracovníci zájem, například různé sezonní práce. Pro stát zdrojový pak pozitivní faktory zaměstnávání cizinců představují především získané remitence a nové zkušenosti, postupy a „know how“, pokud se migrant vrátí do zdrojové země.

Negativními aspekty zaměstnávání cizinců mohou být pro cílový stát, s přílivem zahraničních pracovníků, možná zvýšená míra nezaměstnanosti nebo nadměrné vyplácení sociálních dávek. Pro stát zdrojový je pak negativní faktor zaměstnávání cizinců pomalejší ekonomický růst při odlivu kvalifikované pracovní síly a ztráta vynaložených prostředků na vzdělání těchto pracovníků.

ČR se při stanovování migrační politiky snaží zohlednit jak pozitivní, tak negativní faktory zaměstnávání cizinců a následně nastavit takové migrační prostředí, aby z toho co nejvíce profitovala. V úvahu taktéž musí vzít současné potřeby trhu práce a nastavit co nejvyváženější prostředí, kde se budou tuzemští pracovníci a cizinci doplňovat.

3 Potřeby trhu práce v ČR v kontextu ekonomické migrace

Tato kapitola popisuje obecně migrační politiku a věnuje se také jednomu z nástrojů migrační politiky, a to popisu programů ČR na podporu kvalifikované, ekonomické migrace. Popisuje taktéž trh práce a způsoby, jak se ČR snaží ekonomickou migrací zaplnit mezery na trhu práce.

3.1 Migrační politika

Migrační politika je soubor opatření, zabývající se legální i nelegální migrací. Imigrační politika udává podmínky, které musí cizinci splnit pro trvalé nebo dlouhodobé usazení v cílové zemi. Součástí migrační politiky je i politika integrační, která má za cíl podporu začlenění cizinců do společnosti (Palát, 2015).

Integrace pak představuje oboustranný proces, ve kterém vystupují jak cizinci, tak tuzemské obyvatelstvo. Integrace by měla vyústit ve vzájemnou spolupráci mezi cizinci a tuzemským obyvatelstvem a v začlenění migrantů do sociálního, ekonomického, politického a kulturního života (IOM, 2020). Integrovaní cizinci pak představují pro danou zemi větší přínos než cizinci neintegrování, protože integrovaní cizinci jsou více spjatí s danou zemí, mají menší tendence k trestné činnosti a mají lepší pozici na trhu práce, jelikož lépe rozumí kultuře, jazyku a zvyklostem dané země.

Ekonomicky vyspělé země se snaží podpořit kvalifikovanou migraci pomocí různých výhod a benefitů, které mají snížit migrantovi náklady na migraci nebo zvýšit jeho příjem z migrace. Země nabízí tyto výhody a benefity většinou v rámci vládních programů na podporu migrace. Struktura těchto programů pak může ovlivnit, z jakých zemí migranti přicházejí, jejich věk či profesi. Naopak nástrojem migrační politiky ke snížení počtu migrantů může být zpřísnění získávání pracovního povolení pro cizince, povolení k pobytu, víza, neuznávání licencí či diplomů získaných v jiných zemích a povinné jazykové a občanské testy (Ehrenberg, Smith, 2012).

Cílové země se pak snaží podporovat především migraci vzdělaných a kvalifikovaných pracovníků produktivního věku (Chiswick a Miller, 2015b). Cílové země se taktéž mohou pokusit cílit na migranty ze zemí, jež mají nějakou komunitu v dané zemi, dle teorie sítí, neboť tito migranti budou mít snížené náklady na migraci. Také se mohou zaměřit na jednotlivé profese a odvětví, ve kterých je v dané zemi nedostatek pracovníků.

ČR se ve svých migračních programech zaměřuje především na kvalifikované pracovníky z třetích zemí, kteří již zde mají národnostní komunitu a z největší části na ukrajinské obyvatelstvo. Toto zaměření je především dáno tím, že kvalifikovaní pracovníci jsou spíše ochotní migrovat z ekonomicky chudších zemí. Migranti z Ukrajiny pak mají náklady na migraci snižené nejen lepšími institucionálními podmínkami k migraci (vládními programy na podporu migrace, které jim migraci ulehčují), ale také snazší integrací díky již žijící početné menšině, velice podobnému jazyku a kulturní blízkosti a geografické blízkosti obou zemí. Co se týče profesí, ČR se snaží vysoce kvalifikovanými migranty zaplnit především odvětví zdravotnictví a IT, tedy odvětví, kde je dlouhodobý nedostatek tuzemských pracovníků a pak středně či nízko kvalifikovanými pracovníky, odvětví jako lesnictví, pohostinství, řemeslné služby a jiné.

V ČR je hlavním orgánem zodpovědným za migrační politiku Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky. Konkrétně se pak tento odbor zabývá oblastí mezinárodní ochrany, vstupu a pobytu cizinců, koordinací integrace cizinců, mezinárodní a evropskou spoluprací v oblasti azylu a migrace, schengenskou spoluprací, ochranou hranic a návratovou politikou. Migrační politika ČR musí do jisté míry odpovídat migrační politice EU dle společných právních nástrojů EU, zejména se jedná o tyto oblasti: mezinárodní ochrana, ochrana vnější hranice Evropské unie a oblast návratů, včetně vyhošťování neoprávněně pobývajících cizinců. V oblasti legální migrace a integrace má ČR však pořád vysokou míru samostatnosti. Musí však brát ohled na to, že je členem schengenského prostoru a s tím spojená specifika (MVČR, 2020c).

Při určování migrační politiky pak ČR vychází ze Strategie migrační politiky České republiky, která byla schválena v roce 2015 a definuje klíčové zásady migrační politiky. Tato strategie se věnuje následujícím sedmi tématům, pro která vytyčuje dlouhodobé národní a unijní cíle a definuje jednotlivé nástroje k dosažení těchto cílů. Okruhy, kterými se zabývá Strategie migrační politiky České republiky, jsou:

- integrace cizinců,
- nelegální migrace a návratová politika,
- mezinárodní ochrana (azyl),
- vnější dimenze migrace (včetně rozvojových a humanitárních aspektů),
- volný pohyb osob v rámci EU a schengenského prostoru,

- legální migrace,
- provázanost se společnými politikami EU v oblasti migrace (MVČR, 2015).

Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců v České republice v roce 2018 uvádí, že v koncepci vízové politiky, což je jedna ze složek politiky migrační, byla kontinuální snaha o navýšení objemu zpracovaných žádostí o pobytové tituly a zlepšení služeb pro žadatele. Taktéž byla snaha rozšířit síť vízových center a optimalizovat pracovní postupy na vybraných pracovních úřadech. I nadále se pokračuje v projektech na podporu ekonomické a studentské migrace a ve většině projektů dochází k navyšování kapacit. V roce 2018 byl taktéž posilován systém zajištění informovanosti cizinců, který má přispět k lepší integraci cizinců. Prioritou Ministerstva vnitra je pak v oblasti integrace především podpora integrační politiky na regionální a lokální úrovni. V tomto roce bylo na podporu a integraci cizinců vynaloženo přes 54 milionů Kč. Cílovou skupinou pro integrační pomoc pak bývají především cizinci z třetích zemí, tedy cizinci ze zemí, jež nejsou členy EU/EHP A Švýcarska (MVČR, 2019).

3.2 Popis programů na podporu kvalifikované migrace do ČR

Jednou z migračních politik České republiky jsou programy na podporu kvalifikované migrace. Slouží především pro podporu migrace cizinců ze zemí mimo EU/EHP a Švýcarska (dále jen třetích zemí) a zaplnění mezer na trhu práce. Programy mají vybraným cizincům usnadnit migraci do ČR. V roce 2019 došlo ke sloučení všech programů na podporu migrace do tří hlavních programů – Program vysoce kvalifikovaný zaměstnanec, Program klíčový a vědecký personál, které mají sloužit pro vysoce kvalifikované pracovníky a zajišťovat ČR „brain gain“ a Program kvalifikovaný pracovník, jenž se především snaží zaplnit dlouhodobě volná pracovní místa méně či středně kvalifikovanými zahraničními pracovníky.

3.2.1 Program vysoce kvalifikovaný zaměstnanec

Program vysoce kvalifikovaný zaměstnanec je realizován od 1. září 2019 a nahradil předchozí program: Zvláštní postupy pro vysoce kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny a Indie. Cílem programu je poskytnout podporu přímým zaměstnavatelům, kteří do ČR potřebují přivést vysoce kvalifikované zahraniční pracovníky. Program je určen pro všechny občany z třetích zemí. Do programu mohou spadat i nejbližší rodinní příslušníci zaměstnanců. Program je pak konkrétně určen pro pracovníky, kteří budou

v ČR vykonávat práci na pozici, která je dle aktualizované klasifikace CZ-ISCO zařazena do hlavní třídy:

- zákonodárci a řídící pracovníci,
- specialisté,
- techničtí a odborní pracovníci (MVČR, 2020d).

Žádost o zařazení do Programu vysoce kvalifikovaný zaměstnanec podávají zaměstnavatelé Ministerstvu průmyslu a obchodu nebo Ministerstvu zdravotnictví. Zaměstnavatel, který chce být zařazen do tohoto programu, musí splňovat následující kritéria:

1. *„Zaměstnavatel v ČR podniká minimálně 2 roky, a pokud je zapsán v obchodním rejstříku, vložil do sbírky listin své účetní závěrky.*
2. *Zaměstnavatel je daňovým rezidentem v ČR dle zákona č. 586/92 Sb., o daních z příjmů.*
3. *Zaměstnavatel je v ČR registrován jako plátce zdravotního a sociálního pojištění.*
4. *Zaměstnavatel reálně vyvíjí činnost následujícího typu:*
 - a) *podniká v oblasti výroby nebo poskytování služeb nebo působí ve veřejném sektoru,*
 - b) *je poskytovatelem zdravotních služeb.*
5. *Zaměstnavatel žádající o zařazení do Programu v ČR zaměstnal či zaměstnává alespoň 3 osoby v období 2 let před podáním žádosti.*
6. *Zaměstnavatel má vyrovnané závazky vůči státu:*
 - a) *nemá daňové nedoplatky z podnikání,*
 - b) *nemá nedoplatky pojistného na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti,*
 - c) *nemá nedoplatky na pojistném na veřejném zdravotním pojištění.*
7. *Zaměstnavateli nebyla v období 2 let před podáním žádosti o zařazení do Programu uložena:*
 - a) *pokuta vyšší než 100 000,- Kč za umožnění výkonu nelegální práce,*
 - b) *opakovaně pokuta vyšší než 100 000,- Kč za porušení povinností vyplývajících z právních předpisů kontrolovaných Úřadem práce ČR, Státním*

úřadem inspekce práce nebo oblastními inspektoráty práce anebo povinnosti výběru pojistného na veřejné zdravotní pojištění.

8. *Zaměstnavatel zveřejnil v centrální evidenci volných pracovních míst obsaditelných držiteli zaměstnanecké nebo modré karty volné pracovní místo a vybral si na toto místo konkrétního pracovníka – občana třetího státu, s nímž hodlá uzavřít nebo již uzavřel pracovněprávní vztah“ (MVČR, 2020d).*

Zahraniční pracovník o zařazení do programu nežádá, je zařazován na základě žádosti podané zaměstnavatelem. Zahraniční pracovník, který chce být zařazen do tohoto programu, musí splňovat následující kritéria, a až při splnění těchto kritérií, je oprávněn podat žádost o povolení k pobytu na zastupitelském úřadě, který realizuje daný program. Kritéria pro tento program pro zahraničního pracovníka jsou:

1. *„Cizinec je občanem státu, na jehož území se zastupitelský úřad nachází, nebo na jehož území se vztahuje působnost tohoto úřadu.*
2. *Je držitelem cestovního pasu vydaného takovým státem.*
3. *V daném státě má povolen pobyt nad 90 dnů nebo trvalý pobyt.*
4. *Je na základě vyhlášky Ministerstva vnitra oprávněn podat žádost na kterémkoli zastupitelském úřadu“ (MVČR, 2020d).*

Zahraniční pracovník má nárok na mzdu nebo plat odpovídající alespoň minimální výši průměrného výdělku podle příslušné podskupiny CZ-ISCO. Také má nárok na pracovní poměr alespoň na jeden rok nebo na zákoníkem práce stanovenou týdenní dobu (MVČR, 2020d).

ČR má taktéž zavedené kvóty možných pracovníků a při jejichž překročení nejsou do programu zařazovány další osoby z těchto zemí (zastupitelských úřadů). Jelikož programy vysoce kvalifikovaný zaměstnanec a klíčový vědecký personál mají podobnou strukturu, má ČR pro tyto programy společné kvóty. Maximální roční počet žádostí o zaměstnaneckou kartu v těchto programech se pohybuje okolo 30 možných žádostí na jeden zastupitelský úřad. Výrazně zvýšenou kvótu pak mají tyto zastupitelské úřady: Ankara, Bělehrad, Istanbul, Kišiněv, Manila, Minsk po 100 osobách, Hanoj 200 osob, Dillí a Kyjev 500 osob (MVČR, 2020d).

Předchozí program na podpoření ekonomické migrace, byl Režim zvláštní postupy pro vysoce kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny a Indie, na který nynější

projekt navazuje. Tento projekt byl zahájen 9. listopadu 2015 pod názvem Ukrajina a od 1. října 2018 byl rozšířen taktéž na pracovníky z Indie a přejmenován. Projekt měl určen roční kvóty 500 osob pro každou zemi. V roce 2018 bylo v tomto projektu zařazeno 63 společností a 463 uchazečů o zaměstnání z Ukrajiny a 49 z Indie. Největší zájem pak byl o profese v oboru IT a zdravotnické profese (MVČR, 2019).

3.2.2 Program klíčový a vědecký personál

Program je realizován taktéž od 1. září 2019 a nahradil dva předchozí programy: Fast Track a Welcome Package pro investory. Cílem programu je poskytnout vysoce kvalifikované zaměstnance významným českým a zahraničním investorům, výzkumným organizacím, technologickým společnostem a společností typu start-up, které do ČR potřebují přivést cizince v postavení statutárních orgánů, manažery či specialisty. Program je určen pro všechny občany z třetích zemí a do programu mohou spadat i nejbližší rodinní příslušníci zaměstnanců. Program je pak konkrétně určen pro pracovníky, kteří budou v ČR vykonávat práci na pozici, jenž je dle aktualizované klasifikace CZ-ISCO zařazena do hlavní třídy:

- zákonodárci a řídící pracovníci,
- specialisté,
- techničtí a odborní pracovníci (MVČR, 2020d).

Zaměstnavatel, kterých chce být zařazen do tohoto programu, musí splňovat stejná kritéria jako v případě Programu vysoce kvalifikovaný zaměstnanec, a to body 2., 3., 6., 7., 8. a následující:

1. „Zaměstnavatel (s výjimkou nově založené společnosti a společnosti typu start-up) reálně vyvíjí činnost v oblasti výzkumu, vývoje, inovací, výroby, poskytování služeb nebo působí ve veřejném sektoru“ (MVČR, 2020d).

Zahraniční pracovník o zařazení do programu nežádá, je zařazován na základě žádosti podané zaměstnavatelem. Zahraniční pracovník, který chce být zařazen do tohoto programu, musí splňovat stejná kritéria jako pracovníci v Programu vysoce kvalifikovaný zaměstnanec. Pro cizince pracující v zdravotnických profesích je pak výhradně určen Program vysoce kvalifikovaný zaměstnanec. Zahraniční pracovník má nárok na mzdu nebo plat odpovídající alespoň minimální výši průměrného výdělku podle příslušné podskupiny CZ-ISCO. Taktéž má nárok na pracovní poměr alespoň na jeden rok nebo

na zákoníkem práce stanovenou týdenní dobu a v případě žadatelů o modrou kartu na dobu alespoň 1 roku (MVČR, 2020d).

Program navazuje na předchozí dva programy Fast Track a Welcome Package pro investory. Program Fast Track byl zahájen 1. února 2012 a byl určen pro pracovníky třetích zemí, zejména specialisty a vedoucí pracovníky z oblasti průmyslu, vývoje informačních technologií či služeb. V roce 2018 byla roční kvóta 300 osob. V roce 2018 využilo tento program celkem 170 pracovníků, mezi kterými bylo 76 pracovníků z Indie, 12 ze Spojených států amerických a 10 z Japonska (MVČR, 2019).

Welcome Package pro investory byl zahájen 1. července 2013. Tento program byl určený především pro inovativní firmy a v poslední době také především pro start-upy, které nemohli sehnat kvalifikované tuzemské zaměstnance s dostatečnými znalostmi či kapitálem. V roce 2018 bylo v projektu 57 uchazečů a 25 rodinných příslušníků. Největší počet uchazečů pak pocházel z Indie (16 osob) z Kostariky (11 osob) a z Brazílie (11 osob) (MVČR, 2019).

3.2.3 Program kvalifikovaný zaměstnanec

Program je realizován od 1. září 2019 a nahradil předchozí tři programy a to: Režim zvláštního zacházení pro kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny (tzv. Režim Ukrajina), Režim zvláštní postupy pro pracovníky do zemědělství, potravinářství a lesnictví z Ukrajiny a Režim ostatní státy. Cílem programu je poskytnout podporu přímým zaměstnavatelům, kteří do ČR potřebují přivést kvalifikované zahraniční pracovníky. Na rozdíl od Programu vysoce kvalifikovaný pracovník, který je určen občanům všech třetích zemí, je tento program určen pouze pro občany Běloruska, Černé Hory, Filipín, Indie, Kazachstánu, Moldavska, Mongolska, Srbska a Ukrajiny. Do tohoto programu nemohou, na rozdíl od Programu vysoce kvalifikovaný zaměstnanec, patřit pracovníkovi nejbližší rodinní příslušníci. Program je pak konkrétně určen pro pracovníky, kteří budou v ČR vykonávat pozici, jenž je dle aktualizované klasifikace CZ-ISCO zařazena do hlavní třídy:

- úředníci,
- pracovníci ve službách a prodeji,
- kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství,
- řemeslníci a opraváři,

- obsluha strojů a zařízení, montéři (MVČR, 2020d).

Zahraniční pracovník o zařazení do programu nežádá stejně jako v Programu vysoce kvalifikovaný pracovník. Firma nebo podnik má možnost v tomto programu podat hromadnou žádost pro 50 a více zahraničních pracovníků. Zaměstnavatel, který chce být zařazen do tohoto programu, musí splňovat stejná kritéria jako zaměstnavatelé v Programu vysoce kvalifikovaný zaměstnanec, a to v bodě: 1., 2., 3., 6., 7., 8. a následující kritéria:

1. Zaměstnavatel reálně vyvíjí činnost následujícího typu:

- a. podniká v oblasti výroby nebo poskytování služeb nebo působí ve veřejném sektoru,*
- b. podniká v zemědělské výrobě nebo v lesnictví a dřevozpracujícím průmyslu nebo,*
- c. je výrobcem potravin nebo registrovaný výrobce hotových krmiv pro zvířata poskytující potraviny.*

2. Zaměstnavatel žádající o zařazení do Programu v ČR zaměstnává alespoň 6 zaměstnanců ke dni podání žádosti (MVČR, 2020d).

Zahraniční pracovník, který chce být zařazen do tohoto programu, musí splňovat následující kritéria, a až při splnění těchto kritérií je oprávněn podat žádost o povolení k pobytu na zastupitelském úřadě, který realizuje daný program. Kritéria pro tento program pro zahraničního pracovníka jsou:

- 1. „Zahraniční zaměstnanec je občanem Běloruska, Černé Hory, Filipín, Indie, Kazachstánu, Moldavska, Mongolska, Srbska nebo Ukrajiny nebo je držitelem cestovního pasu vydaného některým z těchto států.*
- 2. Zahraniční zaměstnanec podává žádost na zastupitelském úřadu ve státě, jehož je občanem nebo držitelem cestovního pasu nebo na jehož území se působnost tohoto úřadu vztahuje“ (MVČR, 2020d).*

Zahraniční pracovník má pak nárok na mzdu nebo plat odpovídající alespoň 1,2 násobku zaručené mzdy odpovídající příslušné skupině prací. Taktéž s ním bude uzavřen pracovní poměr na stanovenou týdenní pracovní dobu (plný úvazek) a na dobu alespoň 1 roku. ČR má zavedené kvóty možných pracovníků a při jejich překročení

nejdou do programu zařazovány další osoby z těchto zemí (zastupitelských úřadů) (MVČR, 2020d).

Roční kvóty pro maximální počet žádostí o získání zaměstnanecké karty v tomto programu jsou pak výrazně vyšší než v Programu vysoce kvalifikovaný zaměstnanec a to konkrétně: Nursultan (Astana) 300 osob, Dillí 600 osob, Kišiněv 600 osob, Minsk 800 osob, Manila 1000 osob, Ulánbátar 1000 osob, Bělehrad 2500 osob, Lvov 40 000 osob a Kyjev dalších 1100 osob. Roční kvóty pro ukrajinské obyvatelstvo jsou tedy výrazně vyšší než pro ostatní obyvatele a ČR v tomto programu, vyloženě cílí převážně na Ukrajince, což může být částečně dáno tím, že program vychází z předchozího migračního programu tzv. Režim Ukrajina, který se specializoval pouze na migraci z Ukrajiny. Jelikož tento program je určen spíše pro středně či méně kvalifikované pracovníky nejsou zde již vyhledávání tak specifictí pracovníci. ČR se tedy tyto pozice snaží obsadit spíše ukrajinskými pracovníky, protože zde budou mít snazší integraci než jiné národy.

Režim Ukrajina byl zahájen 9. listopadu 2015 a byl určen pouze pro občany z Ukrajiny. Cílem projektu bylo obsadit dlouhodobě volná pracovní místa v oblasti výroby, služeb nebo ve veřejném sektoru, méně či středně kvalifikovanými pracovníky z Ukrajiny. V rámci projektu došlo k opakovanému navýšení počtu, v roce 2018 až na 19 600 osob. Za celou dobu projektu bylo do něj zařazeno 35 296 uchazečů a 1780 firem. Projekt měl spoustu uchazečů i díky možnosti hromadné žádosti, kde roční kvóta činila 600 osob pro jednu firmu nebo podnik (MVČR, 2019).

Program Zvláštní postupy pro pracovníky do zemědělství, potravinářství a lesnictví z Ukrajiny byl zahájen 1. ledna 2018 a opět byl určen pouze pro občany z Ukrajiny. Na rozdíl od Režimu Ukrajina byl zaměřen na menší skupinu zaměstnavatelů, a i na nekvalifikované pracovníky. Kvóta maximálního možného počtu pracovníků pak byla stanovena na 500 žadatelů o zaměstnaneckou kartu a 1500 o vízum za účelem sezonního zaměstnání. Program využilo 323 žadatelů o zaměstnaneckou kartu (MVČR, 2019).

Režim ostatní státy byl zahájen 1. května 2018. a byl určen pro občany Filipín, Mongolska a později rozšířen i pro občany ze Srbska. Byl obdobou režimu Ukrajina, jen zde cílovou skupinu představovali občané z Mongolska, Filipín a Srbska. Roční kvóta činila 1000 osob z Filipín, 1000 osob z Mongolska a 2000 osob ze Srbska. V programu

bylo zařazeno celkem 75 společností a 934 uchazečů z Mongolska, 304 uchazečů z Filipín a 430 uchazečů ze Srbska (MVČR, 2019).

3.3 Potřeby trhu práce v ČR

Česká republika se právě svými migračními programy snaží z části naplnit potřeby na trhu práce. Na trhu práce se střetávají firmy, které zde nabízejí práci a na straně poptávky jsou pracovníci, kteří zde nabízejí své schopnosti. Rovnováha na trhu práce pak nastává, když se nabídka rovná poptávce a všichni pracovníci, kteří hledají práci v uvedené mzdě, jsou schopni ji najít. Pracovníci vstupují na trh práce, když je jejich potencionální mzda vyšší, než je jejich požadované mzdové minimum a vyplatí se jim obětovat svůj volný čas za mzdu (Borjas, 2008).

Podle teorie duálních trhů by požadované mzdové minimum zahraničních pracovníků mělo být nižší než požadované mzdové minimum tuzemských pracovníků. V odvětví s nižšími mzdami by tedy bylo výhodnější zaměstnávat cizince. Státy podporující migraci ale musí vzít v potaz náklady spojené s migrací a integrací cizince. Pokud jsou pro stát náklady na migraci nižší než výnosy, pak se cizince vyplatí zaměstnávat.

Migrace je nedílnou součástí trhu práce. Migranti zajišťují efektivitu na trhu práce tím, že se sami vhodně přerozdělují. Rozdíly mezi výnosy a náklady migrace, přerozdělení migrantů a schopnosti migranta jsou pak důležité pro jeho úspěch na trhu práce (Chiswick a Miller, 2015b).

Stát může toto přerozdělení podpořit pomocí snížení cizincových nákladů na migraci. ČR k tomu pak jako jeden z nástrojů využívá výše popsané programy na podporu ekonomické migrace. Jedním z účelů ekonomické migrace je snaha vyplnit mezery na trhu práce, tedy pracovní místa, která jsou dlouhodobě volná a tuzemské obyvatelstvo o ně nejeví zájem.

V poslední době se kvalifikovanými migranty ČR snaží především zaplnit obory IT, zdravotnické profese, různé oblasti průmyslu a vývoje informačních technologií či služeb. Po těchto pracovnících je velká poptávka na trhu práce a s touto kvalifikací je nedostatek tuzemských pracovníků.

Méně kvalifikovanými migranty se ČR snaží především zaplnit obory zemědělství, potravinářství a lesnictví, výroby, sektor služeb a méně kvalifikované pozice ve veřejném sektoru. O tyto obory s největší pravděpodobností nemá tuzemské

obyvatelstvo tak velký zájem, neboť má vyšší minimální požadovanou mzdu, než je nabízená mzda v daném odvětví.

V předchozích letech se ČR zaměřovala především na migraci pracovníků z Ukrajiny a snažila se především zaplnit kvalifikovanými zahraničními pracovníky oblast zdravotnictví, kde je dlouhodobý nedostatek tuzemských pracovníků. V současné době navyšuje ČR kapacity počtu přijímaných osob a výrazně podporuje ekonomickou migraci a oproti předchozím letem rozšířila i okruh zemí, ze kterých se snaží získat pracovníky, a to zejména o Indii, Srbsko, Filipíny a Mongolsko. Taktéž se snaží ještě více rozvíjet dosavadní největší migrační tok z Ukrajiny.

4 Analýza postavení cizinců v ČR

Téma postavení cizinců je velice komplexní, proto se práce zaměřuje zejména na počet cizinců v České republice, jejich charakteristiku a srovnání s českou populací. Neopomíjí také zmínit zaměstnanost cizinců, jejich mzdové ohodnocení a ekonomickou činnost. V neposlední řadě se zabývá negativními aspekty migrace jako počet odsouzených, nelegální migrací a počet vyhoštěných.

4.1 Vymezení základních pojmů

V této podkapitole jsou přesně definovány základní pojmy, které jsou dále použity. Je nutné mít jednotnou terminologii pojmů, jelikož různé metodiky se mohou lišit v posuzování, zdali se jedná o cizince či nikoliv. V práci jsou definovány tyto základní pojmy (cizinec, Čech, trvale a dlouhodobě usazení cizinci, azylanti, přechodný pobyt, trvalý pobyt, země původu, osoba bez státní příslušnosti, nelegální migrant a vyhoštění) aby bylo jasné, které osoby kam zařadit. Je tedy nutné definovat tyto pojmy:

- Cizinec = „*cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie*“ (Zákon č. 326/1999/Sb.).
- Čech = osoba s platným českým občanstvím.
- Trvale a dlouhodobě usazení cizinci = cizinci s trvalým nebo přechodným pobytem, pokud jsou občany EU, dlouhodobým pobytem nebo dlouhodobým vízem, bez azylantů.
- Azylanti = úspěšní žadatelé o azyl pobývající v ČR.
- Přechodný pobyt = uděluje se cizincům, kteří jsou občany některého ze členských států EU, nebo pro státní příslušníky třetích zemí kteří jsou rodinnými příslušníky občanů EU a plánují pobývat na území ČR přechodně déle než 3 měsíce.
- Trvalý pobyt = typ pobytu pro cizince v ČR. Nejčastěji udělován po splnění podmínky nepřetržitého pobytu v ČR minimálně po dobu pěti let (MVČR, 2020b).
- Země původu = země, ve které má cizinec občanství, nebo země dřívějšího pobytu dané osoby.

- Osoba bez státní příslušnosti = osoba, která není podle státního práva žádným státem považována za státního příslušníka. (IOM, 2020).
- Nelegální migrant = cizinec, jenž vstupuje na území ČR bez platného oprávnění.
- Vyhoštění = trest pro cizince, který se vztahuje na území celé ČR, jehož účelem je zabránit v páchání další trestné činnosti na tomto území (MVČR, 2020b).

4.2 Vývoj četnosti cizinců v ČR

Tato podkapitola je zaměřena na popis vývoje počtu cizinců v České republice, od jejího vzniku v roce 1993 až po současnost, jejich poměr k české populaci a příčiny nárůstu či poklesu jejich celkového počtu. Věnuje se taktéž typu pobytu cizinců za posledních čtrnáct let. Dále se zabývá tím, zda cizinci v ČR jsou spíše komplementy nebo substituty pro tuzemské pracovníky. V podkapitole je také popsán vývoj počtu cizinců kteří se vzdělávají v českém školním systému za posledních jedenáct let. Data uvedena v této kapitole jsou vždy k 31.12. daného roku.

4.2.1 Vývoj počtu cizinců

Z Tabulky 4.1, která ukazuje vývoj počtu trvale a dlouhodobě usazených cizinců od vzniku ČR až po současnost a jejich procentuální poměr k české populaci vyplývá, že počet trvale a dlouhodobě usazených cizinců na území České republiky nejrychleji rostl v první polovině 90. let, kdy vzrostl celkový počet osob více než dvojnásobně. V roce 1993 z přibližně 77 tisíc cizinců tvořících 0,75% celkové populace v ČR, na přibližně 159 tisíc cizinců v roce 1995. Tento náhlý vzestup můžeme nejvíce připisovat tomu, že ČR po dlouhém komunistickém období přešla na kapitalistický systém. Tato změna systému umožnila cizincům snazší vstup do ČR.

Z Tabulky 4.1 je taktéž patrné, že následně počet osob stále stoupal až do roku 1999, kdy zde bylo již přes 228 tisíc cizinců. V roce 2000 počet cizinců v ČR ovlivnily legislativní změny, konkrétně uvedení v platnost zákona č. 326/1999 Sb., který zpřísnil podmínky pro pobyt cizinců (Zákon č. 326/1999/Sb.). Což zapříčinilo skokový pokles počtu cizinců na asi 200 tisíc osob v roce 2000, ale již v roce 2001 došlo novelou k opětovnému zmírnění podmínek pro pobyt cizinců v ČR a postupnému nárůstu počtu cizinců.

Z Tabulky 4.1 lze také usuzovat, že od roku 2001 do roku 2008 byl nárůst cizinců relativně prudký. V roce 2008 pak zde bylo již přes 437 tisíc cizinců. Ekonomická krize a následná zvýšená nezaměstnanost po roce 2008, zapříčinila pokles počtu cizinců v ČR a zastavení dosavadního prudkého růstu. Podružnou příčinou poklesu počtu cizinců bylo uplatňování politiky dobrovolných návratů, které zašitovalo Ministerstvo vnitra ČR. Ministerstvo vnitra touto politikou poskytovalo nezaměstnaným cizincům asistenci i finanční pomoc (500 euro a zaplacená letenka do vlasti) při návratu do zemí původu. Ministerstvo vnitra tehdy odhadovalo, že by v důsledku ekonomické krize, mělo být ohroženo nezaměstnaností až 12 tisíc cizinců. Odesláním cizinců zpět do vlasti, chtělo zabránit jejich možnému zapojení do pochybných či kriminálních aktivit (Studený, 2010).

Až v roce 2013 byl na území ČR celkově větší počet cizinců než v roce 2008, ale jen o necelé dva tisíce osob. V letech 2014-2018 pak dochází k prudkému nárůstu počtu cizinců až na počet přes 564 tisíc osob v roce 2018, což bylo 5,3 % z celkového počtu obyvatelstva ČR, viz Tabulka 4.1.

V současné době tak cizinci představují početně nezanedbatelnou část celé populace ČR a jejich počet je nejvyšší, jaký kdy od vzniku samostatné ČR byl. Proto by se měla ČR zajímat o jejich typ pobytu, zaměstnanost, případné nelegální aktivity, zapojení ve společnosti a další aspekty jejich života v ČR.

Tabulka 4.1 Vývoj počtu trvale a dlouhodobě usazených cizinců a jejich procentuální zastoupení v populaci v letech 1993-2018

Roky	Počet osob	Procentuální zastoupení v populaci
1993	77668	0,75 %
1994	104343	1,01 %
1995	159207	1,54 %
1996	199152	1,93 %
1997	210311	2,04 %
1998	220187	2,14 %
1999	228862	2,23 %
2000	200951	1,96 %
2001	210794	2,06 %
2002	231608	2,27 %
2003	240421	2,36 %
2004	254294	2,49 %
2005	278312	2,72 %
2006	321456	3,13 %
2007	392315	3,80 %
2008	437565	4,20 %
2009	432503	4,12 %
2010	424291	4,03 %
2011	434153	4,14 %
2012	435946	4,15 %
2013	439189	4,18 %
2014	449367	4,27 %
2015	464670	4,41 %
2016	493441	4,67 %
2017	524142	4,95 %
2018	564345	5,31 %

Zdroj: ČSÚ (2020a, b), vlastní výpočty a zpracování.

4.2.2 Vztah počtu cizinců a nezaměstnanosti

Důležitým faktorem při přijímání cizinců do ČR je, zda cizinci v té době představují spíše komplementy nebo substituty pro tuzemské pracovníky. Pokud by cizinci na českém trhu práce působili na tuzemské pracovníky jako substituty, měla by teoreticky s vyšším tempem růstu počtu cizinců, růst i tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti, protože tuzemští pracovníci by mohli být vytlačováni pracovníky ze zahraničí, kteří by získávali jejich pracovní pozice.

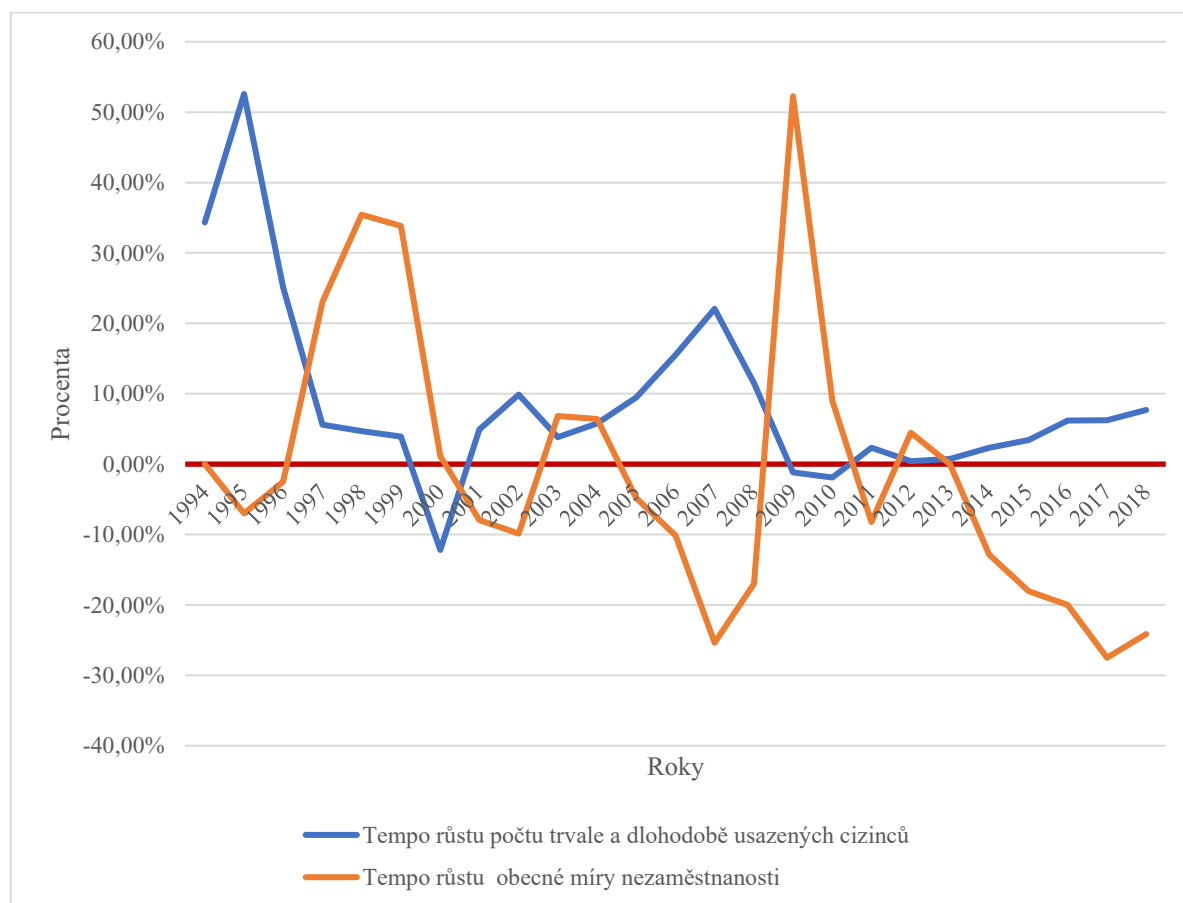
Pokud by naopak cizinci byli pro tuzemské pracovníky komplementy, mělo by při zvýšení tempa růstu počtu cizinců, tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti naopak klesat. Cizinci zde mohou jako komplementy poskytovat tuzemskému obyvatelstvu práci či zvýšit výrobní kapacity a tím umožnit najmutí většího počtu pracovníků. ČR by měla mít zájem, aby cizinci, kteří zde přijdou, působili na pracovním trhu spíše jako komplementy a tím snižovali nezaměstnanost.

Obecná míra nezaměstnanosti se vypočítává jako podíl nezaměstnaných osob k ekonomicky aktivním a je očištěna od sezonních vlivů. V Grafu 4.1 je pak použit roční průměr obecné míry nezaměstnanosti, který se vypočítává jako průměr všech čtyř čtvrtletí a poté se zaokrouhlí na jedno desetinné místo.

Z Grafu 4.1 lze usuzovat, že když tempo růstu počtu cizinců prudce rostlo, tak většinou tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti mělo spíše klesající tendenci. V letech 1994 až 1996 bylo zaznamenáno nejvyšší tempo růstu počtu cizinců a tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti klesalo. V těchto letech, kdy stoupalo tempo růstu počtu cizinců a klesalo tempo růstu míry nezaměstnanosti, by se tedy cizinci dali označit spíše za komplementy. V letech 1997 až 1999 došlo ke zpomalení tempa růstu počtu cizinců, avšak počet cizinců se stále nepatrně zvyšoval a rostlo i tempo růstu míry nezaměstnanosti. V tomto období, kdy stoupalo tempo růstu počtu cizinců, sice pomalejším tempem, ale pořád stoupalo a prudce rostlo tempo růstu míry nezaměstnanosti, by se dali tito cizinci označit spíše za substituty. Možná i to byl jeden z důvodů, proč v roce 2000 vešly v platnost legislativní změny, které zpřísnily podmínky pro pobyt cizinců v ČR (Zákon č. 326/1999/Sb.). V roce 2000 pak nejspíše důsledkem těchto změn, došlo k poklesu tempa růstu počtu cizinců, ale i tempa růstu obecné míry nezaměstnanosti. Česká republika tak na zvýšení nezaměstnanosti v tomto období, reagovala mimo jiné také snahou snížení počtu cizinců, neboť cizinci v tomto období představovali hlavně konkurenci na trhu práce pro české obyvatelstvo.

Od roku 2001 až do roku 2005 stoupal počet cizinců relativně konstantně, přibližně o 10 % každý rok. Tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti se kromě let 2003 a 2004, kdy je zaznamenán lehký nárůst, spíše snižovalo. Od roku 2006 do roku 2007 pak tempo růstu počtu cizinců rostlo celkem razantně a tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti se rapidně snižovalo, viz Graf 4.1. V těchto letech, kdy rostlo tempo růstu počtu cizinců, a přitom razantně kleslo tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti, cizinci opět působí na trhu práce spíše jako komplementy. Cizinci v tuto dobu nevytlačují tuzemské pracovníky z trhu práce, ale spíše jim vytvářejí nová pracovní místa. V letech 2008 až 2010 dochází ke zpomalení tempa růstu počtu cizinců a tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti prudce stoupá. Od roku 2012 do roku 2013 lehce roste tempo růstu počtu cizinců i tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti. Od roku 2014 do roku 2018 pak klesá tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti a opět mírně stoupá tempo růstu počtu cizinců.

Graf 4.1 Tempo růstu trvale a dlouhodobě usazených cizinců a tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti v letech 1994-2018

Zdroj: ČSÚ (2020a, ch), vlastní výpočty a zpracování.

Důležité je ovšem také neopomenout, že tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti v ČR nebylo ovlivněno jen tempem růstu počtu cizinců, ale i mnoha jinými faktory. Nelze s jistotou určit, zda pokles tempa růstu obecné míry nezaměstnanosti vede ke zvýšení tempa růstu počtu cizinců, nebo naopak. K tomuto určení by bylo zapotřebí sofistikované regresní analýzy. Ovšem můžeme určit, že když tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti klesalo, tak tempo růstu počtu cizinců se obvykle zvyšovalo. Což znamená, že cizinci představovali většinou spíše komplementy pro české pracovníky.

Cizinci v ČR představovali spíše komplementy vyjma let 1997 až 1999, 2003 až 2004 a 2012 až 2013. I v těchto letech je ale patrné, že když stoupá tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti, tak tempo růstu počtu cizinců procentuálně neroste příliš rychle nanejvýš okolo 5 %. V době, kdy roste tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti má spíše tempo růstu počtu cizinců tendenci klesat. Proto by se dali cizinci v ČR označit spíše za komplementy pro tuzemské pracovníky. Cizinci tedy nejčastěji nepůsobili na trhu

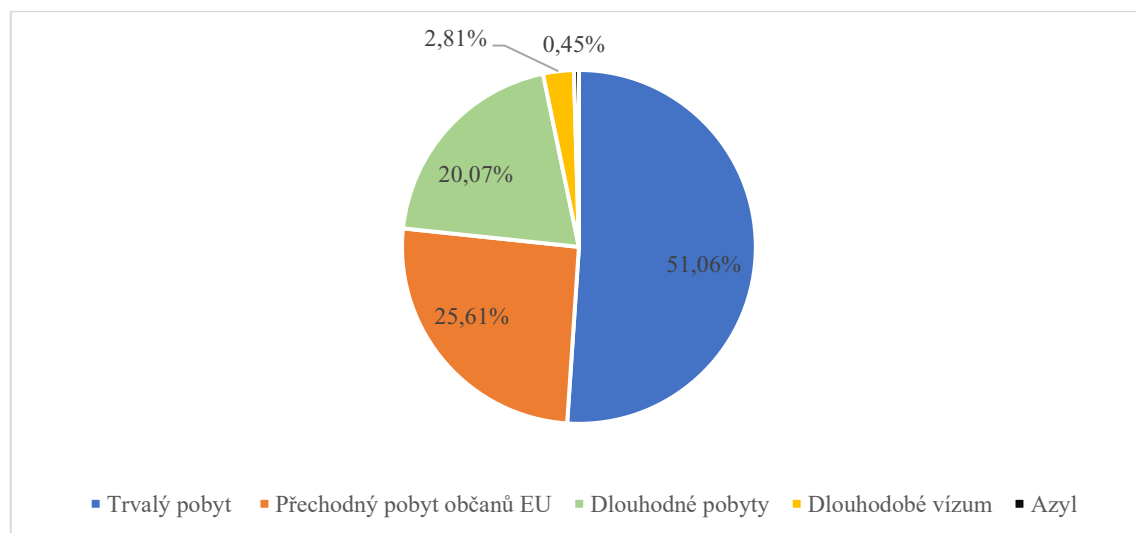
práce tak, že by vytlačovali tuzemské pracovníky a tím se zvyšovala nezaměstnanost, ale naopak svou přítomností spíše přispívali k vytváření nových pracovních míst.

4.2.3 Vývoj počtu cizinců dle typu jejich pobytu v ČR

Dalším důležitým ukazatelem života cizinců v ČR je kromě vývoje jejich počtu, taktéž typ jejich pobytu. V Grafu 4.2, který ukazuje procentuální rozložení typů pobytů cizinců v roce 2018, je uvedeno, že největší zastoupení měli cizinci s trvalým pobytem, kteří tvořili více než polovinu všech trvale a dlouhodobě usazených cizinců. Což pro ČR znamená, že zde více než polovina cizinců žije déle než pět let a podařilo se, aby se zde usadili. Tito cizinci by v době krize neměli opouštět ČR díky vazbám, které zde mají, ale měli by zde setrvat i za zhoršených ekonomických podmínek. To může být pro ČR výhoda, protože cizinci s trvalým pobytem díky svým vazbám zůstanou v době krize v ČR a budou ochotni odvádět daně i za zhoršených ekonomických podmínek.

V roce 2018 druhou nejpočetnější skupinou cizinců dle typu pobytu byli občané EU s přechodným pobytem, kteří tvořili přes 25 % všech trvale a dlouhodobě usazených cizinců v ČR. Cizinci s dlouhodobým pobytem pak tvořili přes 20 % všech trvale a dlouhodobě usazených cizinců. Cizinci s dlouhodobým vízem tvořili pouze okolo 2,8 % a nejmenší skupina dle typu pobytu byli azylanti, kteří představovali méně 0,5 % všech trvale a dlouhodobě usazených cizinců v ČR, viz Graf 4.2.

Graf 4.2 Procentuální zastoupení cizinců dle typu pobytu v roce 2018

Zdroj: ČSÚ (2020c), vlastní výpočty a zpracování.

Vývoj počtu cizinců dle typu jejich pobytu, pak ukazuje Graf 4.3, z něhož je patrné, že od roku 2004 do roku 2018 je stálý růst počtu cizinců s trvalým pobytem. K roku 2004 zde žilo mírně pod 100 tisíc osob s trvalým pobytem a v roce 2018 už okolo 290 tisíc osob, avšak v období ekonomické krize je mírně znatelné zpomalení růstu počtu osob s trvalým pobytem.

Celosvětová ekonomická krize, která začala roku 2008, byla v ČR spojena hlavně se snížením průmyslové produkce a mírným zvýšením nezaměstnanosti. Tato ekonomická krize se na počtu cizinců v ČR projevila hlavně snížením počtu cizinců s dlouhodobým pobytem, přechodným pobytem občanů EU a snížením počtu cizinců s dlouhodobým vízem.

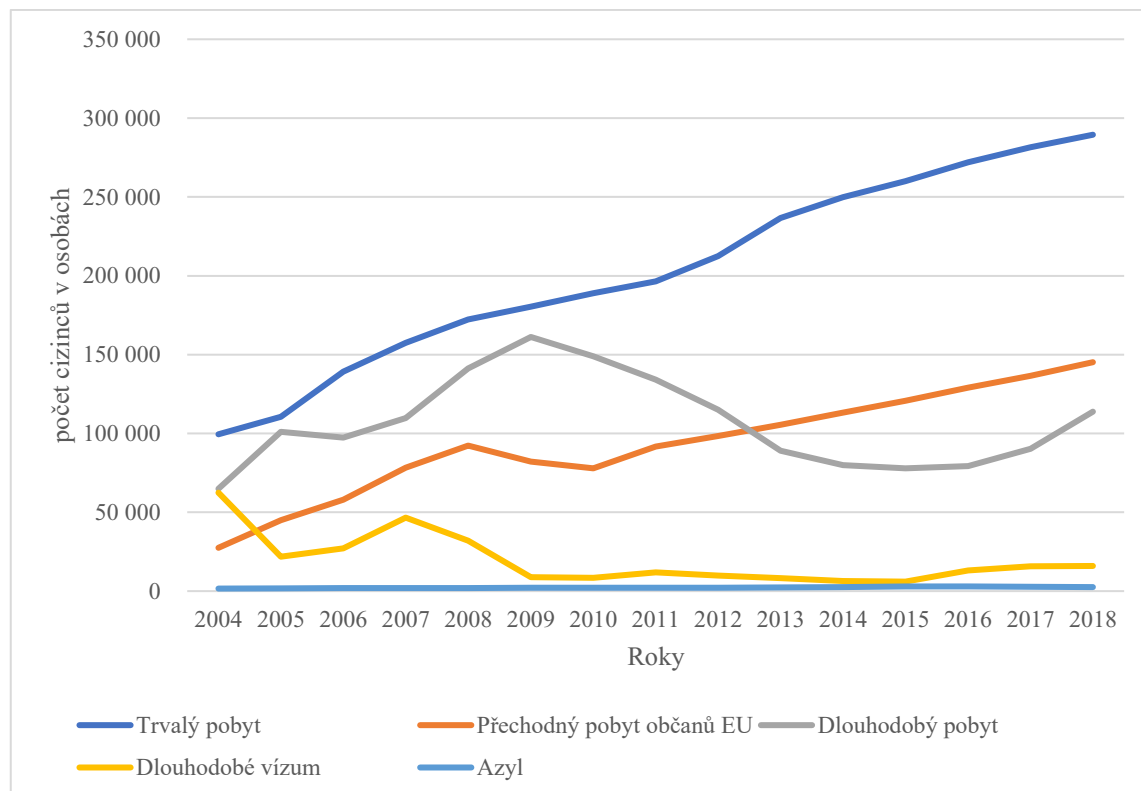
Jak je uvedeno v Grafu 4.3, v roce 2008, na začátku ekonomické krize, je nejdříve znatelný úbytek cizinců s dlouhodobým vízem. V roce 2007 zde bylo přes 46 tisíc osob s dlouhodobým vízem a v roce 2008, už pouze 32 tisíc osob. Zvyšující se nezaměstnanost a fakt, že ve světě nastává ekonomická krize, byly jednou z příčin snížení vydávání dlouhodobých víz. Cizinci by totiž v období krize, mohli na trhu práce působit jako substituty a vytlačovat tuzemské pracovníky z trhu práce a tím ještě více zvyšovat již tak zvýšenou nezaměstnanost. Ani po skončení krize nedošlo k razantnímu navýšení vydávání dlouhodobých víz. V roce 2018 zde žilo pouze okolo 16 tisíc cizinců s dlouhodobým vízem.

Z Grafu 4.3 je také patrné, že po cizincích s dlouhodobým vízem ekonomická krize následující rok ovlivnila počet občanů EU s přechodným pobytem v ČR, jejichž počet se v roce 2009 oproti roku 2008 snížil asi o 10 tisíc osob. Až se zpožděním v roce 2010 krize ovlivnila počet cizinců s dlouhodobým pobytem. V roce 2009 v ČR bylo téměř 162 tisíc cizinců s dlouhodobým pobytem a poté dochází k výraznému a dlouhodobému poklesu celkového počtu. V roce 2014 zde žila oproti roku 2009 pouze přibližně polovina cizinců s dlouhodobým pobytem. Teprve až od roku 2015 je patrný nárůst počtu osob s dlouhodobým pobytem.

Ekonomická krize pak nejméně ovlivnila počet azylantů a počet cizinců s trvalým pobytem, kde nebyl v období krize, oproti předchozím pobytům, zaznamenán celkový pokles počtu osob, viz Graf 4.3. Jedním z faktorů, proč se počet cizinců s trvalým pobytem a počet azylantů v období ekonomické krize nesnížil je, že azylanti nemají při svém přesunu do jiné země primárně ekonomické zájmy, ale snaží se spíše najít

bezpečnou destinaci, kde jim nebude hrozit politické, náboženské nebo etnické pronásledování či jiné persekuce. U cizinců s trvalým pobytem je významným faktorem to, že jsou zde již více asimilováni oproti cizincům s jiným typem pobytu. K získání trvalého pobytu je totiž možno požádat až po pěti letech přechodného pobytu. Toto období pěti let může být tedy spojeno s vybudováním si určitého postavení či navázáním vztahů, které pak mohou rozhodnout pro setrvání v ČR i za méně příznivých podmínek.

Graf 4.3 Počet cizinců v ČR dle typu pobytu v letech 2004-2018

Zdroj: ČSÚ (2020c), vlastní zpracování.

4.2.4 Vývoj počtu cizinců studujících na českých školách

Cizinci jsou taktéž významně zastoupeni na všech typech českých škol. Z Tabulky 4.2, která se zabývá vývojem počtu studentů na jednotlivých typech škol vyplývá, že za posledních deset let se procento studujících cizinců na všech typech škol, zvýšilo přibližně dvojnásobně. Procentuální zastoupení cizinců vzdělávaných na různých typech škol se zvyšovalo i v letech 2009 a 2010, kdy celkový počet cizinců i poměr vůči populaci klesal, viz Tabulka 4.1. Z toho lze usuzovat, že počet studujících cizinců je méně elastický na změnu ekonomických podmínek než celkový počet cizinců v ČR, protože zatímco celkový počet cizinců v ČR v období ekonomické krize spíše klesal, počet cizinců studentů naopak rostl.

Cizinci mají stále větší zastoupení studentů na všech typech českých škol, přičemž na vysokých školách v roce 2018 bylo téměř 15 % všech studentů cizinci. Přitom v běžné populaci cizinci představují jen přes 5% celkové populace, viz Graf 4.1. To může být způsobeno tím, že Česká republika má relativně kvalitní vysokoškolský systém, ve kterém mají cizinci zájem se vzdělávat. Vysoké školy jsou také více mezinárodně navzájem provázány než ostatní typy škol, například programem Erasmus, a zřejmě i proto mají nejvyšší procentuální zastoupení studentů cizinců.

Tabulka 4.2 Procentuální zastoupení cizinců na jednotlivých typech škol v letech 2006/07 až 2017/18

Školní rok	2006/ 07	2007/ 08	2008/ 09	2009/ 10	2010/ 11	2011/ 12	2012/ 13	2013/ 14	2014/ 15	2015/ 16	2016/ 17	2017/ 18
Cizinci v mateřských školách	0,98%	1,05%	1,16%	1,25%	1,27%	1,36%	1,52%	1,72%	1,94%	2,23%	2,58%	2,86%
Cizinci na základních školách	1,43%	1,53%	1,66%	1,74%	1,79%	1,80%	1,80%	1,83%	1,93%	2,08%	2,23%	2,37%
Cizinci na středních školách	0,97%	1,11%	1,26%	1,42%	1,59%	1,77%	1,92%	2,04%	2,03%	2,05%	2,13%	2,18%
Cizinci na konzervatořích	3,17%	3,05%	3,71%	3,44%	3,82%	4,25%	4,62%	5,01%	5,78%	5,68%	5,64%	5,50%
Cizinci na vyšších odborných školách	1,10%	1,12%	1,10%	1,21%	1,43%	1,58%	1,76%	1,93%	2,05%	2,37%	2,78%	3,25%
Cizinci na vysokých školách	7,55%	7,86%	8,19%	8,85%	9,47%	9,88%	10,35 %	10,97 %	11,80 %	12,88 %	13,98 %	14,67 %

Zdroj: MŠMT (2019), ČSÚ (2019c), vlastní výpočty a zpracování.

4.3 Kdo jsou cizinci v ČR

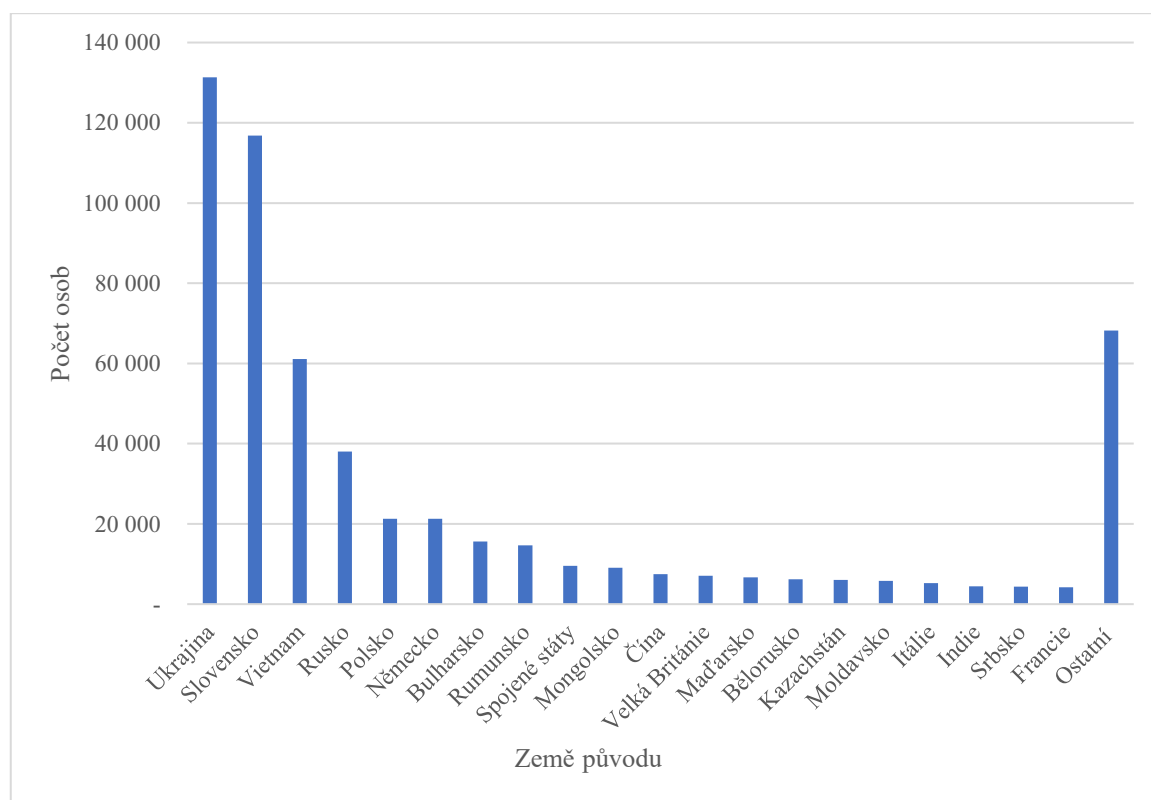
Počet cizinců neustále roste a v roce 2018 je v ČR nejvyšší zastoupení cizinců jaké kdy bylo. Z tohoto důvodu by také bylo vhodné poznat, kdo vlastně cizinci v ČR jsou. Tato podkapitola se zabývá popisem cizinců v ČR, konkrétně zemí původu cizinců, věkovým rozložením, rozložením dle pohlaví a komparací věkové struktury a rozložením mužů a žen cizinců a české populace.

4.3.1 Země původu cizinců

Země původu cizince je ta země, ve které má cizinec rodné občanství. Někdy bývá země původu označována i země, ze které cizinec migroval naposledy. Země původu cizinců nám může dát částečnou informaci o tom, z jakého kulturního a společenského prostředí cizinci pocházejí.

V Grafu 4.4 je ukázáno, že nejvíce cizinců v ČR v roce 2018 pocházelo z Ukrajiny. To odpovídá i migrační politice ČR, která pomocí migračních programů nejvíce cílí právě na migranty z Ukrajiny. Dalšími aspekty početné migrace z Ukrajiny, může být i podobný jazyk a kultura. Ukrajinců v roce 2018 zde žilo přes 131 tisíc, takže přibližně každý čtvrtý trvale a dlouhodobě usazený cizinec v ČR byl ukrajinské národnosti. Druhou nejpočetnější skupinou byli Slováci, kterých zde žilo více než 116 tisíc, což je zřejmě dáno především geografickou blízkostí a společnou historií obou států. Třetí nejpočetnější byla skupina ostatní, kam spadají zbylé země původu a ze kterých zde žilo přes 68 tisíc osob. Následují Vietnamci, kterých zde bylo více než 61 tisíc. Vietnamská migrace pak bude spojena především s již početnou existující komunitou v ČR, která představovala síť pro nově příchozí migranty. Pátí nejpočetnější byli Rusové s 38 tisíci osob. Zde migrace bude souviset hlavně s podobným jazykem a kulturou, které zjednodušují adaptaci a integraci ruských migrantů v ČR.

Graf 4.4 Dvacet nejčastějších zemí původu cizinců v ČR v roce 2018

Zdroj: ČSÚ (2020d), vlastní zpracování.

Mezi dvaceti nejčastějšími zeměmi původu, co do počtu cizinců v ČR v roce 2018, pak dominují evropské státy, viz Graf 4.4. Evropských států bylo mezi dvaceti nejpočetnějšími zeměmi původu čtrnáct a daly by se rozdělit do dvou větví. První větev jsou státy Evropské unie, kterých je, pokud k nim připočteme Velkou Británii (která ještě

v roce 2018 byla součástí EU) devět a to: Slovensko, Polsko, Německo, Bulharsko, Rumunsko, Velká Británie, Maďarsko, Itálie, Francie. S těmito zeměmi máme oproti ostatním státům mnohem více podobné legislativní normy, do určité míry i podobné předpisy, a hlavně díky volnému pohybu osob, zboží a kapitálu, ulehčen obchod. Volný pohyb osob v rámci EU taktéž může značně ulehčit cizincům těchto zemí vstup do ČR a možná i proto se jedná o tak početnou skupinu.

Druhou větví cizinců jsou pak slovanské státy, kterých je sedm a to konkrétně: Ukrajina, Slovensko, Rusko, Polsko, Bulharsko, Bělorusko, Srbsko, viz Graf 4.4. S těmito státy máme zase podobný jazyk a podobné kulturní zvyklosti, což může přispět ke snadnější aklimatizaci, neboť cizinci z těchto zemí by neměli v ČR díky podobným zvykům mezi naší a jejich zemí, zažívat tak velký kulturní šok. To by mělo České republice ušetřit prostředky na integraci těchto cizinců. Některé tyto státy se nacházejí v obou větvích, konkrétně: Slovensko, Polsko a Bulharsko. Moldavsko pak představuje jedinou evropskou zemi z dvaceti nejčastějších zemí původu, která nespadá ani do jedné z těchto dvou kategorií.

Jelikož zde žije nejvíce cizinců ze zemí EU a slovanských národů, rozložení cizinců do určité míry tedy odpovídá i teorii institucionální migrace. Tito cizinci totiž mají lepší institucionální rámec pro migraci do ČR než ostatní. V rámci cizinců z EU toto lepší institucionální prostředí představuje především volný pohyb osob a v rámci slovanských národů podobný jazyk a kulturu.

Ve dvaceti nejpočetnějších zemích původu, viz Graf 4.4, se taktéž nachází pět států z Asie a to konkrétně: Vietnam, Mongolsko, Čína, Kazachstán, Indie. Z asijských zemí jsou však výrazně nejvíce zastoupeni co do počtu osob cizinci z Vietnamu. Pokud sečteme cizince z Mongolska, Číny, Kazachstánu a Indie, nedosahují ani poloviny počtu Vietnamců.

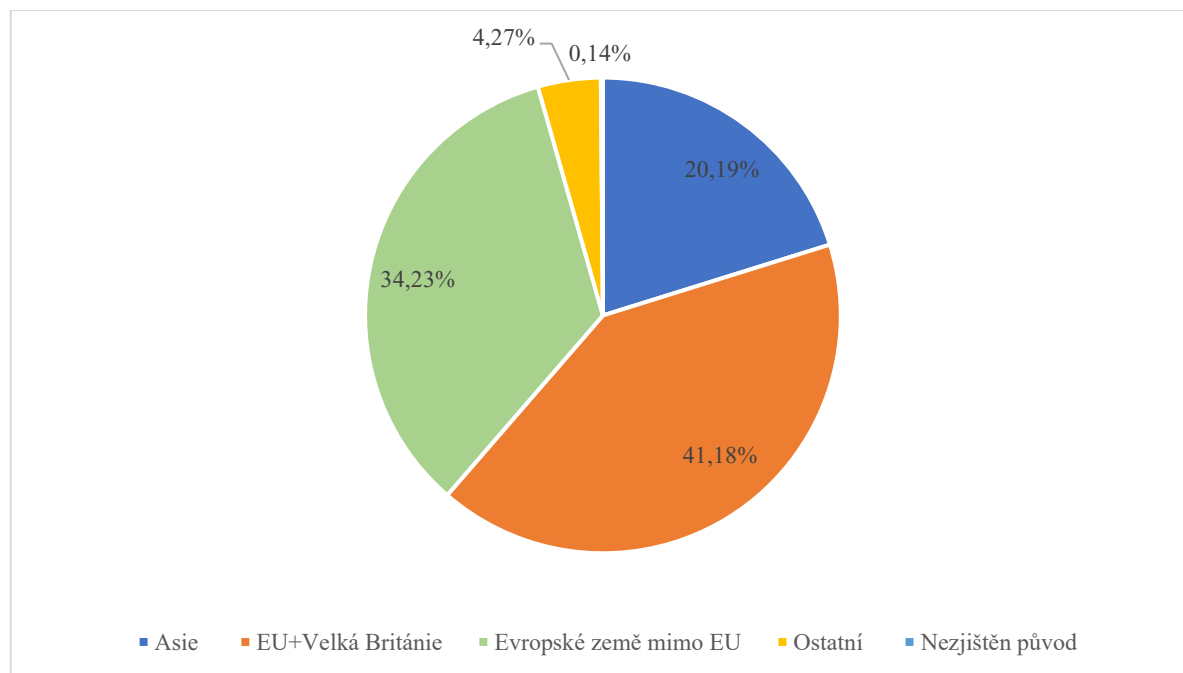
Mezi nejpočetnějšími zeměmi jsou také Spojené státy americké jako jediný zástupce ze Severní Ameriky. Z dvaceti nejpočetnějších států ani jeden není z Jižní Ameriky nebo Austrálie či Oceánie. To může být způsobeno tím, že pro migranty z těchto zemí má migrace do ČR vysoké náklady. Tyto vysoké náklady jsou spojené s velkou geografickou vzdáleností jednotlivých zemí. Pro ekonomického migranta, například z Jižní Ameriky pak bude výhodnější migrovat do zemí s nižšími náklady na migraci, například do Španělska či Portugalska, kde jim integraci ulehčí stejný jazyk nebo

dle teorie sítí do Spojených států amerických, kde již existuje početná komunita těchto migrantů a lze předpokládat snazší začlenění do společnosti a vyšší ekonomický zisk než v ČR.

V Grafu 4.5 je pak uvedeno procentuální zastoupení jednotlivých území. Z celkového počtu 194 různých zemí původu pochází přes 75 % dlouhodobě a trvale usazených cizinců v ČR z evropských zemí. Převládají cizinci, kteří mají zemi původu v EU nebo ve Velké Británii. Mezi cizinci se zemí původu mimo EU, jsou nejpočetnější Ukrajinci, kteří tvoří až 65 % všech cizinců z evropských zemí mimo EU. Ukrajinci mají v rámci programů na podporu ekonomické migrace nejvyšší roční kvóty a toto pro ně výhodnější institucionální prostředí podporuje jejich migraci do ČR, a částečně i proto jich zde žije nejvyšší počet osob.

Významné zastoupení cizinců v ČR mají i asijské státy, které tvoří přes 20 % všech cizinců a zde převládají Vietnamci, kteří tvoří téměř 55 % všech cizinců z asijských zemí. Skupina ostatní, do které patří státy Jižní Ameriky, Severní Ameriky, Austrálie a Oceánie pak spolu s cizinci, u kterých nebyla zjištěna země původu, nepředstavuje ani 5 % všech cizinců v ČR, viz Graf 4.5. To je z části způsobeno právě geografickou vzdáleností od ČR.

Graf 4.5 Trvale a dlouhodobě usazení cizinci v ČR podle území v roce 2018

Zdroj: ČSÚ (2020d), vlastní výpočty a zpracování.

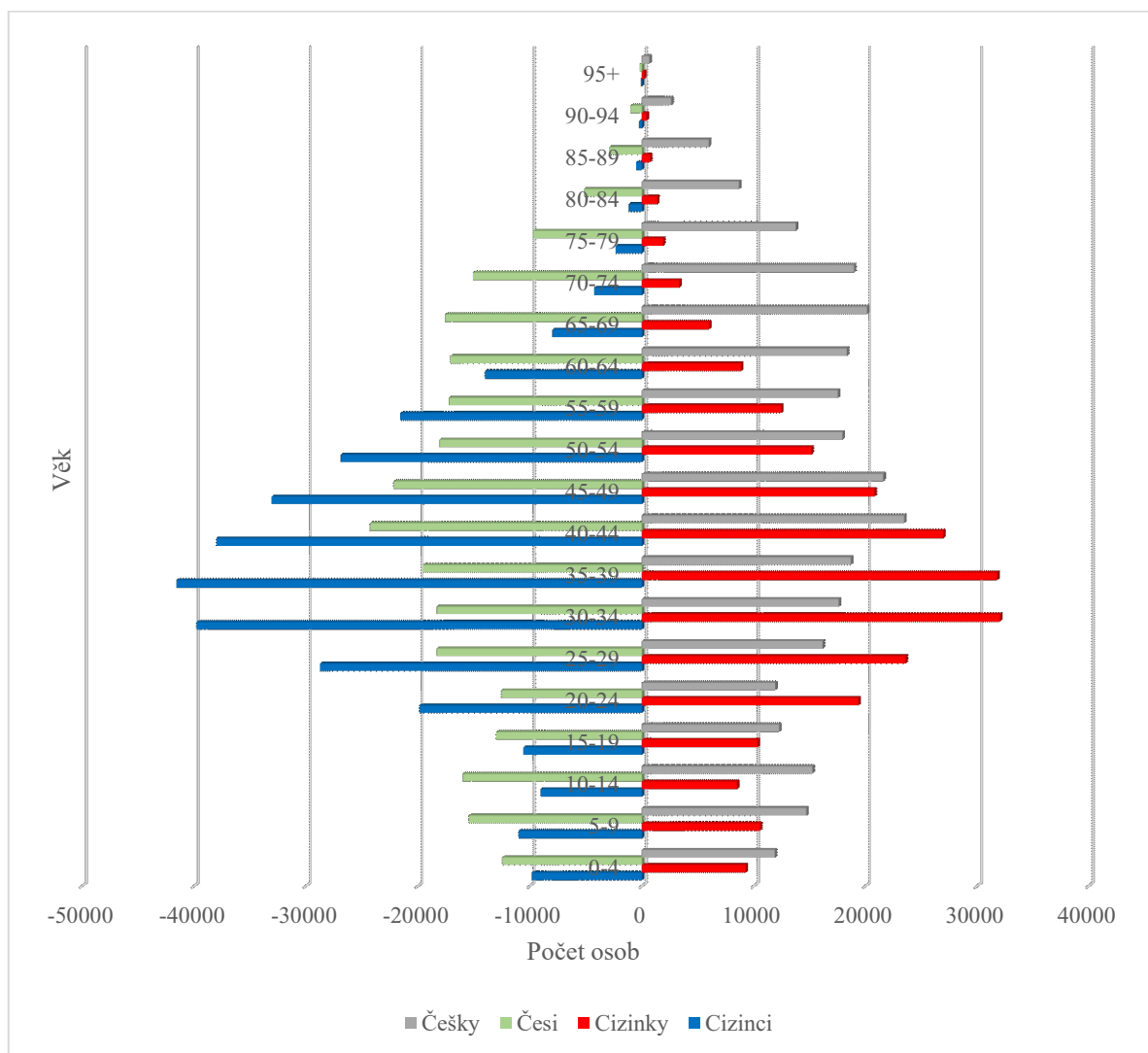
Lze tedy říct, že cizinci v ČR pochází především ze států Evropské unie, slovanských států a Vietnamu a jedná se tedy jen o několik málo zemí původu. Slovanské státy, státy EU a Vietnamci představují téměř 85 % všech cizinců v ČR. Prvních šest zemí původu s největším počtem žijících cizinců v ČR tvoří téměř 70 % celkového počtu cizinců v ČR. Samotní Ukrajinci, Vietnamci a Slováci tvoří okolo 55 % všech cizinců. Cizinci v ČR jsou tak koncentrováni jen z několika zemí původu.

Toto rozložení cizinců tak podporuje teorii migračních sítí a jelikož se jedná jen o pár zemí původu, ČR může efektivněji a levněji podporovat migraci, neboť se nemusí soustředit na obrovské množství zemí, ale více se zaměřit na ty, které již své zastoupení v české společnosti mají. Cizinci z těchto zemí by zde měli mít snazší aklimatizaci a integraci, protože zde již existuje početná komunita dané země. Pokud by tedy ČR chtěla podpořit migraci cizinců, kteří zde již mají své zastoupení, měla by se zaměřit na cizince ze zemí původu států EU nebo slovanské národy, popřípadě Vietnamce.

4.3.2 Demografické rozložení cizinců

Dalším důležitým ukazatelem kromě země původu cizinců je jejich věkové složení a rozložení dle pohlaví. Demografické rozložení cizinců nám dá představu o tom, jak jsou cizinci žijící v ČR průměrně staří a jestli jsou to spíše muži či ženy. V Grafu 4.6 je uvedeno pak samotné věkové rozložení cizinců v ČR dle pohlaví. Pro názornost a lepší porovnání je zde poměrově převedena česká společnost tak, aby odpovídala počtu cizinců. To znamená, že je zde uvedeno demografické rozdělení i české populace, kdyby její počet byl 564 345 osob, tedy stejný počet osob jako počet trvale a dlouhodobě usazených cizinců v ČR. Při stejném počtu cizinců a Čechů, lze lépe porovnat jejich demografické rozložení.

Graf 4.6 Věkové složení cizinců v roce 2018

Zdroj: ČSÚ (2019a, b), vlastní výpočty a zpracování.

Z Grafu 4.6 je zřejmé, že cizinci v ČR jsou z větší části muži, téměř 57 %, což kopíruje i celosvětové rozložení migrantů, kde také převážně migrují muži. Věkové rozložení cizinců a cizinek je podobné, až na to, že cizinky jsou v průměru přibližně o dva roky mladší než cizinci. Největší zastoupení cizinců oproti české populaci tvoří především lidé v produktivním věku, což pro českou ekonomiku znamená, že cizinci, kteří zde žijí, mohou mít potencionálně vyšší ekonomický přínos, protože většinou pracují a vydělávají si na svou obživu. Stát tak teoreticky nemusí vyplácet téměř žádné dávky těmto cizincům, a naopak oni odvádějí daně státu.

V Grafu 4.6 je uvedeno, že cizinci v důchodovém věku tvoří jen malé procento všech cizinců. Rovněž procento dětí, tedy 0 až 18 let, představuje u cizinců menší zastoupení než u české populace. Zde je jedním z faktorů to, že pro děti cizinců je jednodušší získat státní občanství a většinou se stanou občany ČR, neboť splňují

minimálně jeden z důvodů pro prominutí náležitostí k získání občanství, a to věk mladší 18 let. Nestačí však splňovat pouze jednu podmínku pro prominutí, rozhodnutí je vždy komplexního charakteru. Podmínky pro prominutí jsou následující:

- „*narození na území České republiky,*
- *alespoň jeden z jeho rodičů je státním občanem České republiky,*
- *manžel nebo registrovaný partner, se kterým žije ve společné domácnosti, je státním občanem České republiky,*
- *má povolen trvalý pobyt na území České republiky z důvodů humanitárních, jiných důvodů hodných zvláštního zřetele, nebo pokud je jeho pobyt na území v zájmu České republiky,*
- *je ke dni podání žádosti mladší 18 let,*
- *je osobou bez státního občanství nebo mu byla na území České republiky udělena mezinárodní ochrana,*
- *je osobou bez státního občanství nebo mu byla na území České republiky udělena mezinárodní ochrana formou azylu, pokud platnost rozhodnutí o udělení této formy mezinárodní ochrany trvá“ (MVČR, 2020a).*

4.4 Zaměstnanost cizinců v ČR

V předchozích podkapitolách bylo zmíněno kolik zde žije cizinců a popis cizinců, kteří zde žijí. Pro českou ekonomiku je však nejdůležitější charakteristikou cizinců jejich zaměstnanost a typ jejich zaměstnání. Tato podkapitola se zabývá zaměstnaností cizinců. Zejména pak, jak velkou část tvoří zaměstnaní cizinci vůči všem zaměstnaným, jaký byl vývoj a co byly důvody změn v letech 1995 až 2018. Dále se zabývá vývojem poměru cizinců evidovaných na Úřadu práce a cizinců s živnostenským oprávněním od roku 1995 do roku 2018. Což nám dá představu, jaký je poměr cizinců zaměstnanců a zaměstnavatelů. V důsledku změny informačního systému na Ministerstvu práce a sociálních věcí jsou statistiky, ohledně zahraničních pracovníků-zaměstnanců v letech 2012-2017, k dispozici pouze jako kvalifikované odhady celkového počtu zahraničních zaměstnanců. Taktéž tato podkapitola porovnává vývoj a výši mezd Poláků, Rumunů, Maďarů, Slováků, Ukrajinců, ostatních cizinců a Čechů. K analýze mezd jsou vybrány tyto národy, protože patří, co do počtu dlouhodobě usazených cizinců, mezi osm nejčastěji zastoupených národností v ČR.

4.4.1 Celková zaměstnanost cizinců

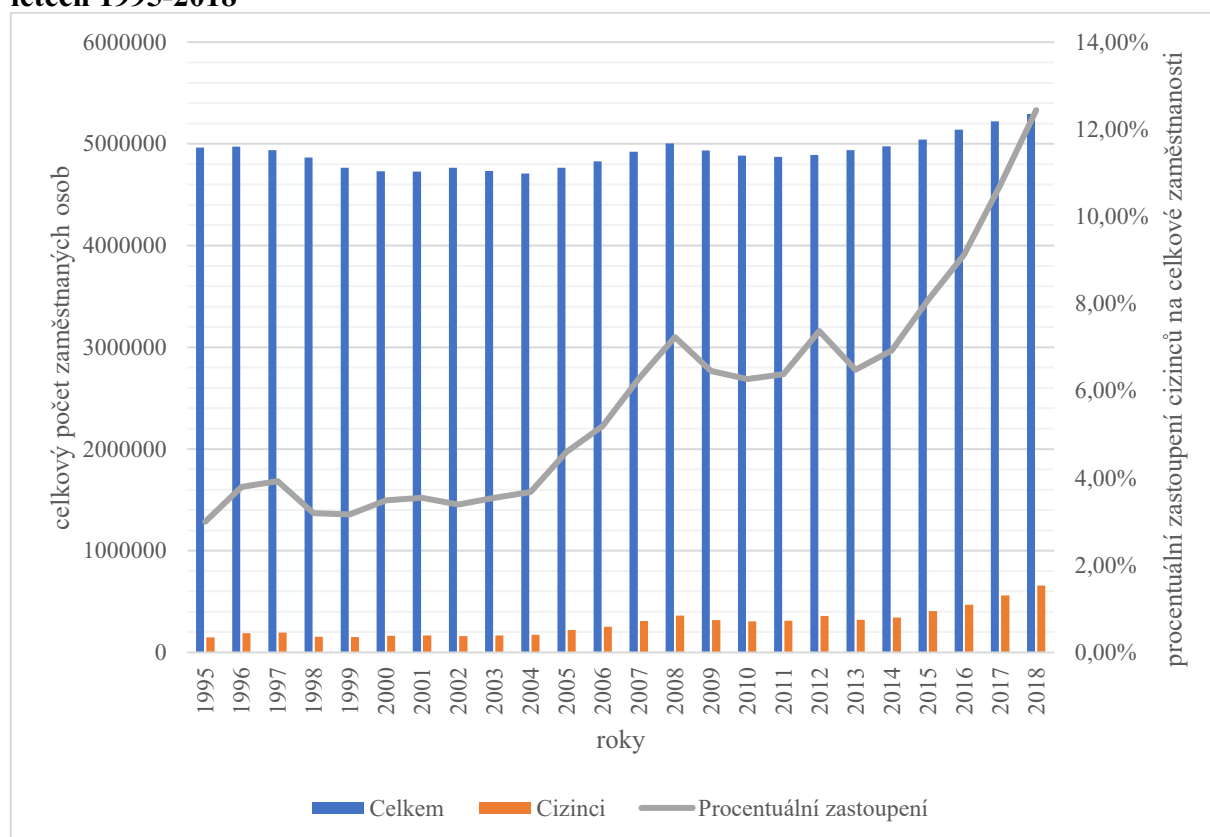
Prvotním ukazatelem zaměstnanosti cizinců je jejich celková zaměstnanost. V Grafu 4.7 je ukázán celkový počet zaměstnaných cizinců a jejich procentuální zastoupení na celkové zaměstnanosti mezi roky 1995 až 2018. V roce 1995 bylo z celkových zaměstnaných v ČR jen 3 % cizinců. Zastoupení cizinců na celkové zaměstnanosti rostlo do roku 1997 na 3,93 %. V roce 1998 zaznamenalo výraznější pokles o 0,74 procentního bodu na 3,19 %. Tento pokles mohl být způsoben zhoršenými ekonomickými výstupy a především celkovou nižší zaměstnaností, kdy oproti roku 1997 bylo v roce 1998 zaměstnáno asi o 70 tisíc osob méně. Celkový počet zaměstnaných cizinců klesl v tomto období o více než 38 tisíc osob, takže až přes 54 % úbytku celkové zaměstnanosti tvořili cizinci. V roce 1999 bylo zastoupení zaměstnaných cizinců na celkové zaměstnanosti ještě nižší a to 3,17 %.

Vyjma roku 2002, kdy je zaznamenán nepatrný pokles, procento zaměstnaných cizinců rostlo až na 7,23 % a přes 361 tisíc cizinců se zaměstnáním v roce 2008, viz Graf 4.7. V roce 2008 se nástup ekonomické krize na počtu zaměstnaných cizinců ještě neprojevil, avšak významný pokles nastává až v letech 2009 a 2010. V roce 2010 oproti roku 2008 klesl počet zaměstnaných cizinců o více než 55 tisíc zaměstnaných osob a taktéž kleslo zastoupení cizinců z celkové zaměstnanosti, a to o 0,96 procentního bodu na 6,27 %. V tomto období se celková zaměstnanost snížila o více než 117 tisíc zaměstnaných a z toho bylo více než 55 tisíc cizinců, jak popisuje Graf 4.7.

Až v roce 2012 je poprvé zastoupení zaměstnaných cizinců vyšší než v roce 2008 a to o 0,14 procentního bodu, viz Graf 4.7. Toto navýšení však nastalo jen v důsledku nižší celkové zaměstnanosti, neboť celkový počet zaměstnaných cizinců byl o tisíc osob menší než v roce 2008. V roce 2013 byl i přes zvýšení celkové zaměstnanosti zaznamenán třetí výrazný pokles, a to o více než 40 tisíc zaměstnaných cizinců.

V Grafu 4.7 je pak uvedeno, že pro léta 2014 až 2018 byl charakteristický rostoucí celkový počet všech zaměstnaných, rostoucí celkový počet zaměstnaných cizinců i rostoucí procento zastoupení cizinců na celkové zaměstnanosti. Srovnáme-li rok 2013 a 2018, celková zaměstnanost vzrostla o více než 356 tisíc osob. Počet zaměstnaných cizinců vzrostl o více než 338 tisíc osob. Z velké části tak nárůst zaměstnanosti tvořili cizinci.

Graf 4.7 Celková zaměstnanost a procentuální vyjádření zastoupení cizinců v letech 1995-2018

Zdroj: ČSÚ (2019d, 2020e), vlastní výpočty a zpracování.

Z Grafu 4.7 můžeme také usoudit, že počet zaměstnaných cizinců je velice citlivý na pokles celkového počtu zaměstnaných. Jestliže výrazně klesal celkový počet zaměstnaných, tak to z velké části bývali právě cizinci. Což je možná způsobeno tím, že zaměstnaný cizinec zde v době zhoršených ekonomických podmínek nemá takové sociální vazby jako tuzemské obyvatelstvo a většinou snáz opouští ČR při zhoršených ekonomických podmínkách či je snáz propuštěn. Ministerstvo vnitra také poskytovalo programy, které při zhoršené ekonomické situaci, usnadňovaly cizincům opuštění ČR. Částečně i to je jeden z důvodů poklesu počtu zaměstnaných cizinců v těchto letech.

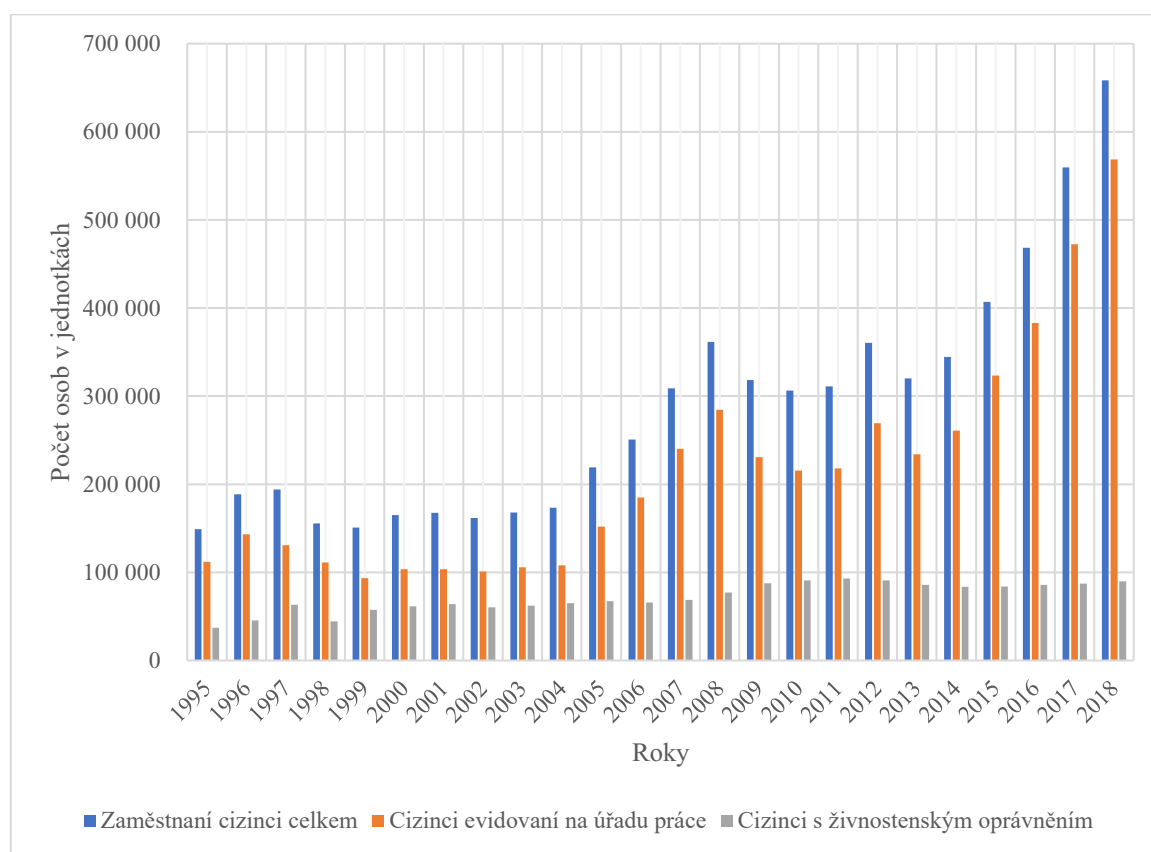
4.4.2 Klasifikace zaměstnání cizinců

Ukazatelem zaměstnání cizinců je kromě celkové zaměstnanosti i její klasifikace, tedy jestli jsou cizinci v postavení zaměstnanců nebo zaměstnavatelů. Podle Grafu 4.8, byl v roce 2018 počet cizinců s živnostenským oprávněním výrazně nižší než počet cizinců evidovaných na úřadech práce. Tento poměr se také od druhé poloviny devadesátých let velmi zvýšil. Zatímco v druhé polovině devadesátých let bylo cizinců s živnostenským oprávněním přibližně třetina oproti zaměstnaným cizincům.

V roce 2018 bylo cizinců s živnostenským oprávněním oproti cizincům zaměstnancům pouze méně než šestina.

Jedním z faktorů, proč došlo k této změně je, že Česká republika na začátku devadesátých let přešla z centrálně plánované ekonomiky na tržní ekonomiku a zpřístupnila a zjednodušila vstup na trh zahraničním subjektům. Což přilákalo mnoho zahraničních podnikatelů, kteří zde na českém trhu mohli vidět příležitost díky tehdy ještě malé konkurenci a velké poptávce po zahraničním zboží. Později zřejmě dochází k vyrovnání této poptávky a vyšší konkurenci. Česká republika tak dnes již nepředstavuje pouze nový trh pro cizince podnikatele, ale především trh pro cizince zaměstnance.

Graf 4.8 Klasifikace zaměstnání cizinců v ČR v letech 1995-2018

Zdroj: ČSÚ (2019e), MPSV (2020a), vlastní zpracování.

V Grafu 4.8 je ukázáno, že v roce 2018 byli cizinci v ČR spíše zaměstnanci. To by do budoucna mohlo ovlivnit podíl cizinců s trvalým pobytem. Neboť se předpokládá, že pro cizince s živnostenským oprávněním je v období krize těžší změnit práci. Jsou zde více navázáni na svou podnikatelskou činnost, většinou do ní mají vložené i nějaké investice a mají tedy většinou větší tendence k získání trvalému pobytu a setrvání v ČR,

než cizinci evidováni na úřadu práce, pro které změna práce většinou nepředstavuje tak velkou ztrátu vloženého kapitálu.

4.4.3 Mzdy cizinců

Nedílným aspektem zaměstnání cizinců je i výše jejich mezd. V České republice cizinci většinou nepředstavují pouze levnou pracovní sílu. Průměrná hrubá měsíční mzda cizince byla v roce 2018 u některých skupin dokonce vyšší než průměrná mzda Čecha, viz Graf 4.9.

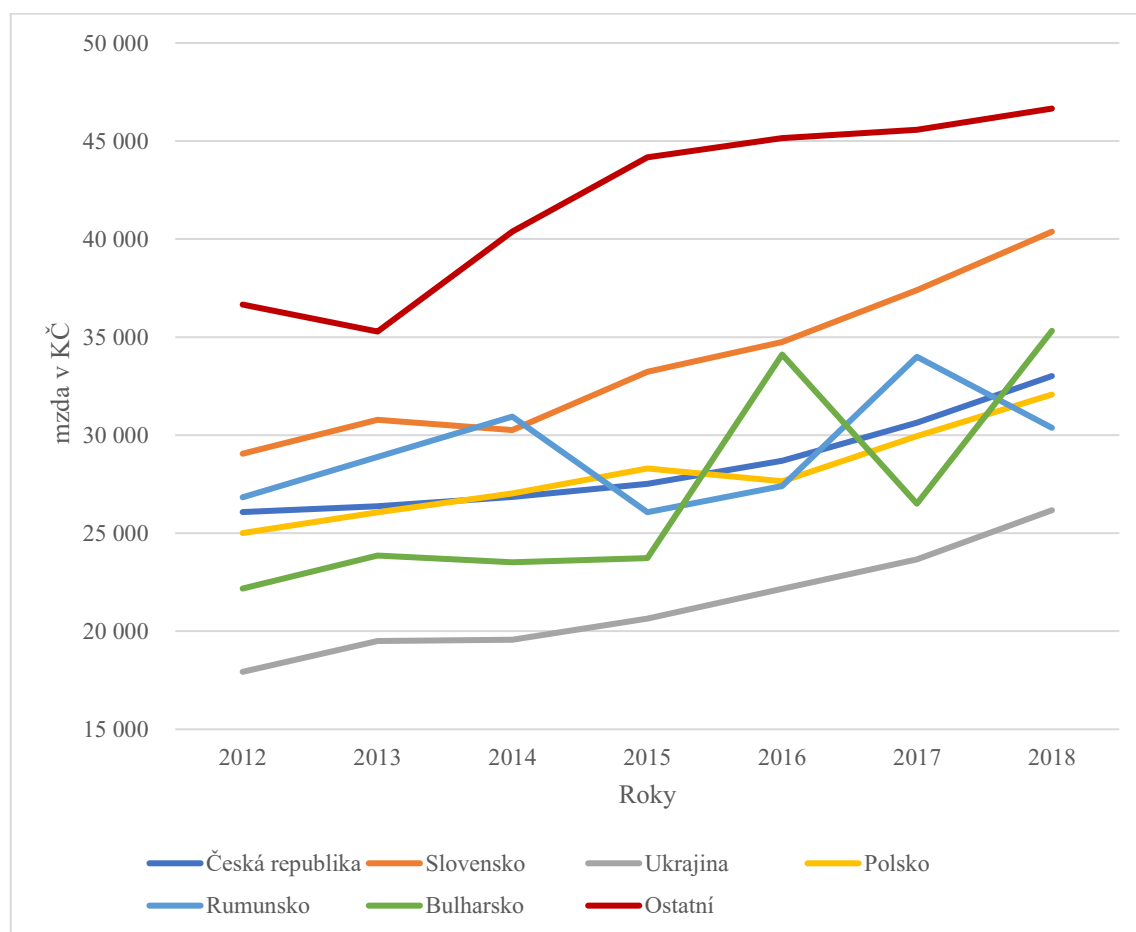
Jestli někteří cizinci mají vyšší mzdy než české obyvatelstvo, bude se nejspíše jednat o vysoce kvalifikované pracovníky. To možná může být jeden z důvodů, proč jsou cizinci na českém trhu práce spíše komplementy než substituty.

Jedním z důvodů vyšší mzdy cizinců je pravděpodobně právě zmiňovaná vyšší kvalifikace, ale nemusí to být jediný důvod. Migranti taktéž většinou pracují intenzivněji než tuzemská populace. Dalším důvodem vyšší mzdy cizinců může být ten, že cizinci v ČR jsou převážně koncentrováni v Praze, jelikož zde je nejvíce pracovních příležitostí a ve Středočeském kraji, kde se nachází automobilka Škoda Auto, která zaměstnává velký počet cizinců a taktéž se zde nachází spousta výrobních podniků se sídlem v Praze. V těchto dvou oblastech, v Praze a Středočeském kraji, je pak mnohem vyšší průměrná mzda než ve zbylých regionech ČR.

V Grafu 4.9 jsou uvedeny průměrné mzdy cizinců dle země původu. Mzdy Poláků dlouhodobě téměř přesně kopírovaly mzdy Čechů. Mzdy Rumunů a Bulharů nekopírovaly vývoj českých mezd, ale byly ročně dost proměnlivé. To mohlo být dáno například tím, že neměli fixní mzdu, ale mzdu odvíjející se od výkonu práce či od vzniklého zisku nebo se mezi nimi nacházela velká část podnikatelů.

Hrubá průměrná mzda Slováků v ČR byla v roce 2018 dokonce o více než 8 tisíc vyšší než průměrné mzdy české populace. Nejvyšší mzdy měla skupina ostatní, kde spadají zbylé národy, jejichž hrubá průměrná mzda v roce 2018 činila okolo 46 tisíc Kč.

Graf 4.9 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy vybraných skupin v letech 2012-2018

Zdroj: ČSÚ (2019f), vlastní zpracování.

Cizinci v ČR tak do jisté míry nepotvrzují teorii duálních trhů, která říká, že existují dva trhy. Trh pro cizince s nižšími mzdami a trh pro tuzemské obyvatelstvo se mzdami vyššími. Cizinci totiž v ČR spíše nepracují za nižší mzdu než české obyvatelstvo a nelze je tedy označit za levnou pracovní sílu.

Jedinou výjimkou ze sledovaných subjektů jsou Ukrajinci, nejpočetnější menšina, co do počtu trvale usazených a dlouhodobě žijících osob v ČR. Průměrné mzdy Ukrajinců v ČR byly výrazně nižší, než mzdy české populace a lze je v průměru označit za levnou pracovní sílu.

U slovenského obyvatelstva žijícího v ČR, které má průměrnou mzdu mnohem vyšší než české obyvatelstvo, lze předpokládat, že se jedná o vysoce kvalifikované pracovníky. Z části tak zde zřejmě dochází ke konceptu „brain drain“, kdy kvalifikovaná slovenská pracovní síla odchází za prací do ČR.

V Tabulce 4.3 jsou pak ukázány průměrné mzdy a mediány dle státního občanství v roce 2018. Skupina ostatní je složena ze všech zbylých zemí. Jedná se tedy o nejvíce různorodou skupinu a existují zde největší mzdové rozdíly. Průměrná hrubá měsíční mzda v roce 2018 byla u této skupiny přes 46 tisíc Kč, ale medián přibližně jen 30 tisíc Kč. U této skupiny dosahoval medián pouze okolo 65 % průměrné mzdy. V této skupině se tak nacházeli cizinci s extrémně vysokou mzdou a cizinci s extrémně nízkou mzdou. Mzdové nerovnosti v této skupině lze ale předpokládat, neboť se jedná o velmi různorodou skupinu osob, z čehož pramení i tyto mzdové nerovnosti.

Zbývá státní občanství pak nebyla příliš rozdílná, co se týká průměrné mzdy a mediánu mzdy. Medián zde dosahoval většinou přibližně 80 % průměrné hrubé měsíční mzdy. Nejvyrovnanější medián vůči průměrné hrubé mzdě měli Ukrajinci, rozdíl byl pouhých 2 tisíc Kč, přičemž medián představoval téměř 92 % hodnoty průměrné mzdy, viz Tabulka 4.3. Můžeme tedy s jistotou říct, že většina Ukrajinců v ČR převážně vydělávala méně, než byla průměrná hrubá měsíční mzda v ČR a že cizince z Ukrajiny lze opravdu označit z větší části za levnou pracovní sílu.

Tabulka 4.3 Průměrná mzda a medián dle státního občanství k 31.12. 2018

Státní Občanství	Medián v Kč/měsíc	Průměr v Kč/ měsíc
Česká republika	28 091	33 012
Slovensko	32 239	40 376
Ukrajina	24 029	26 169
Polsko	27 180	32 071
Bulharsko	26 273	30 379
Rumunsko	29 108	35 322
Ostatní	30 654	46 655
Celkem mzdová sféra ČR	28 144	33 321

Zdroj: ČSÚ (2019f), vlastní zpracování.

4.4.4 Ekonomické činnosti cizinců

Cizinci v ČR představují tedy významnou část všech zaměstnaných a jedná se především o zaměstnance s vysokou mzdou. Důležité je také ale zmínit odvětví v jakých cizinci nejčastěji pracují. V Tabulce 4.4 jsou rozříděni cizinci evidovaní na úřadu práce dle klasifikace ekonomických činností a taky uvedeny odhady průměrných mezd v daných odvětvích za rok 2018. To nám dává perspektivu, jakým ekonomickým činnostem se cizinci v ČR nejčastěji věnují.

Z celkového počtu přes 568 tisíc cizinců evidovaných na úřadu práce, se téměř 30 % cizinců věnovalo v roce 2018 zaměstnání ve zpracovatelském průmyslu a jednalo se tedy o nejčastější ekonomickou činnost cizinců v ČR. Přes 17,5 % cizinců mělo uvedeno administrativní a podpůrné činnosti. Mezi významné zastupitele ekonomických činností taktéž patřil velkoobchod a maloobchod a stavebnictví, které měli lehce pod 10 %, viz Tabulka 4.4.

Tabulka 4.4 Cizinci na úřadu práce dle klasifikace ekonomických činností k 31.12. 2018

Jednotlivé odvětví	Celkový počet cizinců v odvětví	Procentuální vyjádření podle počtu osob	Cizinci z EU	Cizinci mimo EU	Zastoupení cizinců z EU v odvětví v procentech	Průměrná hrubá měsíční mzda v odvětví v Kč
Zpracovatelský průmysl	167 694	29,49 %	118 028	49 666	70,38 %	31 670
Administrativní a podpůrné činnosti	99 815	17,55 %	65 267	34 548	65,39 %	20 848
Velkoobchod a maloobchod	56 264	9,89 %	34 520	21 744	61,35 %	29 948
Stavebnictví	52 012	9,15 %	29 447	22 565	56,62 %	31 670
Profesní, vědecké a technické činnosti	32 921	5,79 %	24 792	8 129	75,31 %	39 017
Doprava a skladování	29 012	5,10 %	18 089	10 923	62,35 %	29 372
Ubytování, stravování a pohostinství	27 651	4,86 %	9 932	17 719	35,92 %	18 753
Informační a komunikační činnosti	24 404	4,29 %	16 737	7 667	68,58 %	55 525
Zemědělství, lesnictví, rybářství	14 539	2,56 %	8 775	5 764	60,35 %	25 386
Zdravotní a sociální péče	13 184	2,32 %	9 754	3 430	73,98 %	33 538
Ostatní činnosti	12 664	2,23 %	8 050	4 614	63,57 %	23 734
Vzdělávání	11 604	2,04 %	8 247	3 357	71,07 %	31 410
Činnosti v oblasti nemovitostí	8 999	1,58 %	4 843	4 156	53,82 %	27 716
Peněžnictví a pojišťovnictví	6 263	1,10 %	4 957	1 306	79,15 %	54 826
Nezjištěno	5 363	0,94 %	0	5 363	0,00 %	x
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	3 678	0,65 %	2 387	1 291	64,90 %	28 192
Těžba a dobývání	2 609	0,46 %	2 365	244	90,65 %	40 101
Celkem	568 676	100 %	366 190	202 486	64,39 %	31 868

Zdroj: ČSÚ (2020f, g), vlastní výpočty a zpracování.

V Tabulce 4.4 je také uvedeno, že mezi cizinci bylo v roce 2018 velké procento osob, které se věnovaly odvětvím, kde byla vyšší hrubá měsíční mzda, a to konkrétně

vědecké a profesní činnosti téměř 6 % cizinců, informační a komunikační činnosti přes 4 % cizinců. Toto může být taktéž jeden z důvodů, proč je průměrná mzda některých skupin cizinců vyšší než průměrná mzda Čecha. Cizinci pracující v odvětvích vědecké a profesní činnosti a informační a komunikační činnosti jsou do ČR lákáni pomocí programů na podporu migrace, a to je možná i důvod, proč jsou cizinci v těchto odvětvích relativně hojně zastoupeni.

Větší část cizinců evidovaných na úřadu práce pocházela ze zemí EU, konkrétně okolo 366 tisíc osob a okolo 202 tisíc osob pocházelo mimo země EU, viz Tabulka 4.4. Cizinci ze zemí EU měli větší zastoupení v odvětvích s vyšší mzdou, například v profesní a vědecké činnosti přes 75 % všech cizinců evidovaných na Úřadu práce v tomto odvětví pocházelo ze zemí EU. V těžbě a dobývání pracovalo dokonce přes 90 % cizinců z EU a jen 10 % cizinců mimo EU, v peněžnictví a pojišťovnictví téměř 80 % cizinců z EU. Cizinci ze zemí EU měli vyšší zastoupení v odvětvích s vyšší mzdou, protože se nejspíše jednalo o více specializované pracovníky s vyšší kvalifikací než cizinci mimo EU.

Jak je ukázáno v Tabulce 4.4, největší procentuální zastoupení měli cizinci ze zemí mimo EU v ubytování, stravování a pohostinství, tedy v odvětví s nejnižší mzdou, kde pracovalo více než 17 tisíc cizinců ze zemí mimo EU a představovali více než 64 % všech cizinců v tomto odvětví. Vysoké procentuální zastoupení měli taktéž ve stavebnictví a v činnostech v oblasti nemovitostí. Lze tedy říci, že cizinci ze zemí EU pracující v ČR jsou více kvalifikovanými pracovníky než cizinci pocházející ze zemí mimo EU, neboť pracují v odvětvích, kde je nutná vyšší kvalifikace a z toho se odvíjející vyšší mzda. I když ČR podporuje migraci kvalifikovaných pracovníků z třetích zemí, většina kvalifikovaných migrantů v ČR jsou ze zemí EU.

4.5 Negativní aspekty migrace

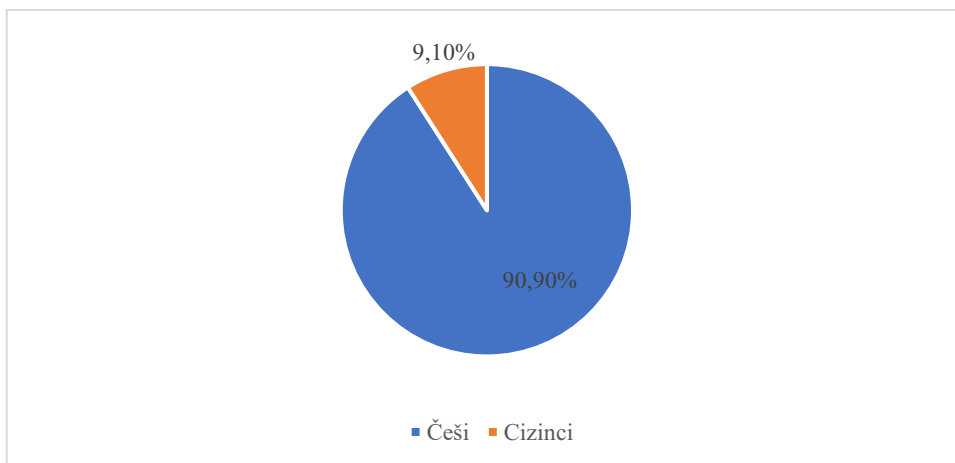
Zaměstnávání a život cizinců v ČR však může vést k řadě negativních aspektů. Tato podkapitola se věnuje negativním aspektům, které jsou spojené s migrací. Především pak počtu odsouzených osob cizinců ve srovnání k počtu odsouzených Čechů a taktéž za jaký druh trestné činnosti byli cizinci odsouzeni a z jaké země původu jsou cizinci nejčastěji a nejméně často odsuzováni. Poté se věnuje nelegální migraci za posledních osmnáct let a počtem vyhoštění, jak uložených soudem, tak policií ČR a jejich realizací za posledních deset let. Vždy se jedná o data k 31. 12. daného roku.

4.5.1 Kriminalita cizinců

Jedním z negativních aspektů migrace je možná zvýšená kriminalita. Jako ukazatel kriminality byl zvolen počet odsouzených osob. Počet odsouzených osob byl v roce 2018 přes 55 tisíc osob, z čehož bylo přes 5 tisíc cizinců, což představuje přes 9 % všech odsouzených, viz Graf 4.10. U české populace je podíl odsouzených vůči celé české populaci pod 0,5 %. Podíl odsouzených cizinců vůči všem trvale a dlouhodobě usazeným cizincům je 1 %. To znamená, že pokud by Čechů a cizinců bylo v populaci stejně, budou na jednoho odsouzeného Čecha připadat dva odsouzení cizinci. Cizinci v ČR tak páchali trestnou činnost více než česká populace anebo byli alespoň za ni častěji odsuzováni.

Důležité je ovšem zohlednit jinou demografickou strukturu cizinců, než je demografická struktura u české populace, viz Graf 4.6. Jelikož migrace do ČR je především pracovní a méně již rodinná, u cizinců více dominují muži v ekonomicky aktivním věku, což bývá nejčastější skupina odsouzených. Taktéž musíme zohlednit to, že ne všichni odsouzení cizinci byli trvale a dlouhodobě usazeni v ČR, ale mohlo se jednat i například o turisty nebo cizince, kteří do ČR dojíždějí za prací. Z těchto důvodů nelze počet odsouzených cizinců brát jako enormní oproti počtu odsouzených Čechů, ale pouze jako zvýšený.

Graf 4.10 Celkový počet odsouzených Čechů a cizinců v ČR v roce 2018 v procentech

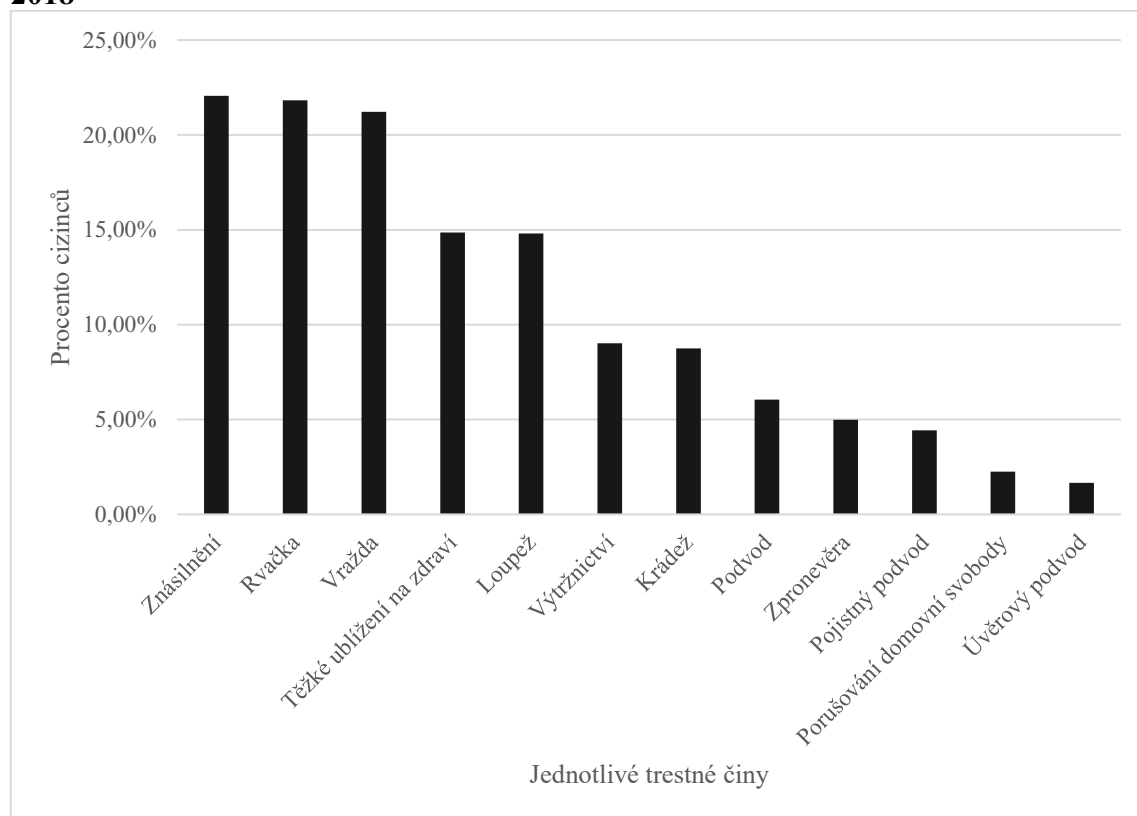
Zdroj: ČSÚ (2019g), vlastní výpočty a zpracování.

V Grafu 4.11 jsou pak podrobně uvedeny trestné činy, za které byli cizinci odsouzeni. Pro lepší přehlednost jsou vybrány jen některé trestné činnosti, které mají buď velmi vysoký, nebo velmi nízký podíl cizinců na celkovém počtu odsouzených. Cizinci oproti české populaci více páchali násilné trestné činy, v roce 2018 z 99 osob odsouzených za vraždu bylo 21 cizinců, což je více než 20 %. Přes 20 % odsouzených

cizinců mají také násilné trestné činy znásilnění a rvačka. Naopak nejnižší podíl odsouzených cizinců měly trestné činy, které mají spíše charakter podvodu. Úvěrový podvod měl jen přibližně 1,5 % odsouzených cizinců vůči všem odsouzeným, pojistný podvod necelých 4,5 % a podvod přibližně 6 %.

Toto rozložení trestných činů je způsobeno jak jinou demografickou strukturou cizinců, tak tím, že násilné trestné činy bývají do jisté míry jednodušší na provedení než například podvody, které vyžadují už určitý typ postavení ve společnosti. Cizinci tak v ČR oproti běžné populaci páchali spíše násilnou trestnou činností, protože nevyžaduje takové „zázemí“.

Graf 4.11 Procento odsouzených cizinců dle paragrafů trestního zákona v roce 2018

Zdroj: ČSÚ (2020g), vlastní výpočty a zpracování.

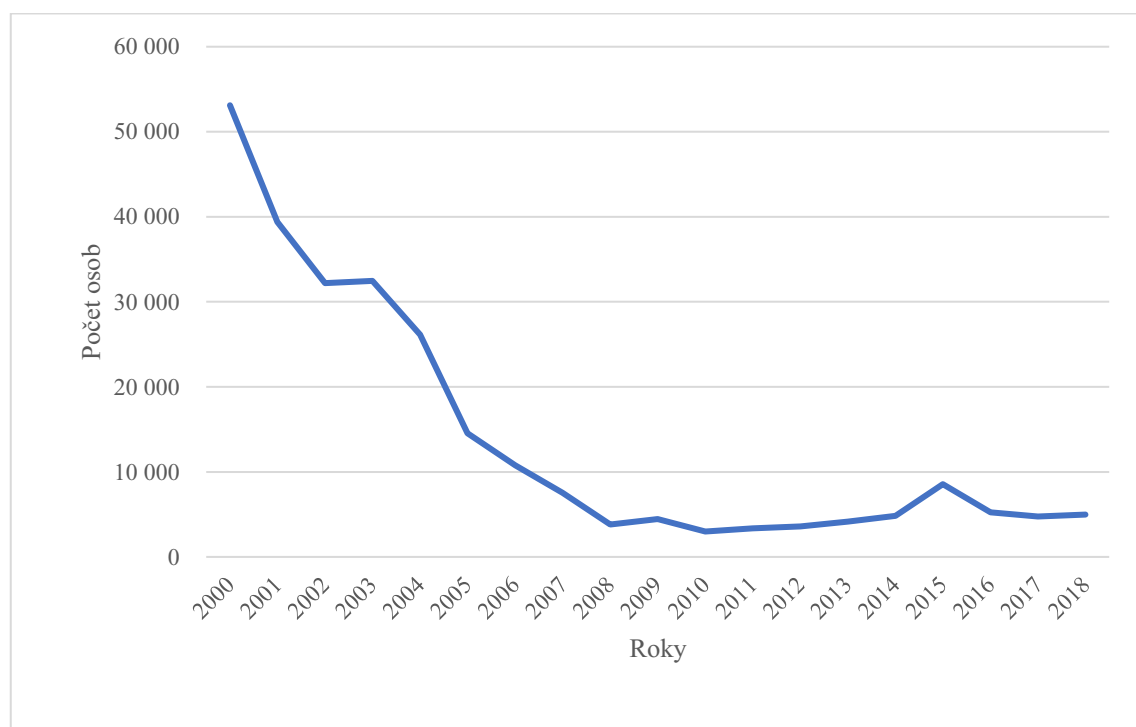
Podle země původu pak měly v roce 2017 největší podíl počtu odsouzených na počtu trvale a dlouhodobě usazených cizinců v ČR, především migranti z méně ekonomicky rozvinutých zemí a to konkrétně z: Alžírsko 1,30 %, Kosova 1,24 % a Srbsko 0,60 %. Nejnižší procento odsouzených na celkovém počtu v roce 2017 měli migranti ze zemí: Spojených států amerických 0,01 %, Německo 0,05 % a další ekonomicky vyspělých států. Výjimkou bylo jen ekonomicky méně rozvinuté Mongolsko, které i přes

celkem relativně vysoký počet trvale a dlouhodobě usazených cizinců v ČR, necelých 8 tisíc osob, mělo jen dva odsouzené, což představovalo 0,03 % všech trvale a dlouhodobě usazených Mongolů (ČSÚ, 2019g, 2020a).

4.5.2 Nelegální migrace

Dalším negativním aspektem migrace je nelegální migrace, která často může být provázaná s již dříve zmiňovanou zvýšenou kriminalitou. V roce 2018 se nelegálním způsobem dostalo do ČR necelých 5 tisíc osob, a jak je ukázáno v Grafu 4.12, je to hlavně oproti začátku druhého tisíciletí a obdobím před vstupem ČR do EU a schengenského prostoru, zanedbatelné číslo. Až na období uprchlické krize, která se v ČR lehce projevila zvýšeným počtem nelegálních migrantů v letech 2014 až 2016, můžeme zaznamenat takřka stálý pokles nelegálních migrantů. Přičemž náhlý vzestup nastal pouze v roce 2015, kdy se počet nelegálních migrantů téměř zdvojnásobil, ale stále se jednalo pouze o přibližně 8,5 tisíce osob celkem, což je oproti roku 2000 kdy bylo zaznamenáno přes 50 tisíc nelegálních migrantů málo. Jako zásadní lze ve vývoji počtu nelegálních migrantů označit změněnou klasifikaci nelegálního migranta, která souvisela se vstupem ČR do EU a která zásadně ovlivnila a snížila počty nelegálních migrantů.

Graf 4.12 Vývoj nelegální migrace cizinců v letech 2000-2018

Zdroj: ČSÚ (2020h), vlastní zpracování.

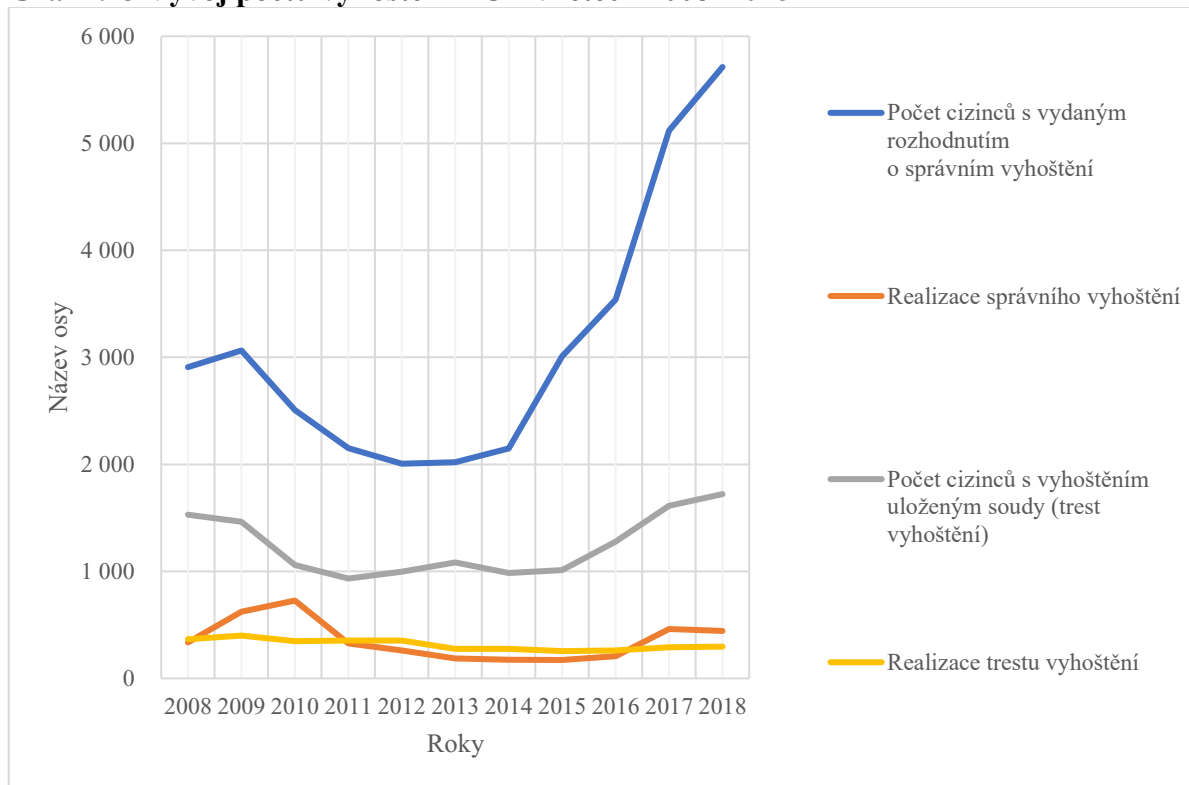
Jedním z typů nelegální migrace je zjištěný nelegální pobyt. Cizinci s nejčastěji zjištěným nelegálním pobytem v ČR, pak v roce 2018 pocházeli především z východních zemí. Nejčastěji to byli: Ukrajinci 1470 nelegálních pobytů, Moldavané 567, Vietnamci 312, Rusové 273 a Uzbeki 157 (ČSÚ, 2020h).

4.5.3 Počet vyhoštění

Česká republika může cizincům na svém území uložit trest vyhoštění. Tento trest většinou spočívá v cizincově nuceném a nedobrovolném odchodu z ČR. V Grafu 4.13 je uvedeno, že v posledních čtyřech letech stoupal počet cizinců s vydaným rozhodnutím o správním vyhoštění, tedy o nedobrovolném ukončení pobytu cizince v ČR. Což může být způsobeno stoupajícím počtem cizinců v ČR. Rozhodnutí o vyhoštění cizince, nejčastěji souvisí se zjištěním narušení veřejného pořádku, ohrožení veřejného zdraví, pobytu bez platných dokladů a zaměstnání bez příslušných právních předpisů. Může se jednat jak o vyhoštění z přechodného pobytu, tak o správní vyhoštění cizince s povolením k trvalému pobytu. Rozdíl mezi správním vyhoštěním a vyhoštěním uloženým soudem je ten, že správní vyhoštění ukládá Policie ČR.

K realizaci trestu vyhoštění došlo v roce 2018 jen asi v 7,5 % případů, pokud se jednalo o správní vyhoštění a přibližně v 17 % případů, pokud vyhoštění uložil soud. Jedním z důvodů, proč procento realizace vyhoštění bylo relativně nízké je ten, že soudce může stanovit lhůtu na opuštění republiky a to mezi 7–60 dny. Tato lhůta se určuje podle cestovních možností cizince, rodiny a zdravotního stavu. Pokud cizinec nedodrží trest vyhoštění a neopustí stát, může být odsouzen trestem odnětím svobody ve výši až 3 let. Cizinec taktéž musí uhradit náklady, které vzniknou s realizací výkonu vyhoštění. To je jeden z hlavních důvodů, proč k realizaci tohoto trestu nedochází až tak často. Cizinec tedy za předpokládaných menších nákladů opustí zemi ještě před výkonem realizace, nebo pokud nebyl vzat do vyhošťovací vazby, zůstane v zemi i nadále nelegálně a hrozí mu tak trest ve výši až 3 let odnětí svobody.

Graf 4.13 Vývoj počtu vyhoštění z ČR v letech 2008–2018

Zdroj: ČSÚ (2020i), vlastní zpracování.

Mezi cizinci s nejvyšším počtem vydaných rozhodnutí o správním vyhoštění, pak byli v roce 2018: Ukrajinci téměř 4 tisíce vyhoštěných osob, Moldavané necelých 900 osob a cizinci z Uzbekistánu, Saudské Arábie a Vietnamu okolo 100 vyhoštěných osob. Mezi země původu s největším počtem osob, kterým vyhoštění uložil soud, pak byli: Ukrajina téměř 500 osob, Rumunsko 250 osob, Slovensko a Moldavsko více než 150 osob, Polsko přibližně 130 osob (ČSÚ, 2020g).

4.6 Shrnutí

Od vzniku ČR až po současnost se celkový počet dlouhodobě žijících a trvale usazených cizinců téměř každý rok neustále zvyšoval. V roce 1993 zde žilo pouze mírně přes 77 tisíc cizinců a v roce 2018 zde žilo již více než 560 tisíc cizinců. Cizinci na českém trhu práce pak představovali zřejmě spíše komplementy pro tuzemské pracovníky, neboť když se tempo růstu počtu cizinců zvyšovalo, tak většinou klesalo tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti. Dle typu pobytu zde žilo v roce 2018 nejvíce cizinců s trvalým pobytem, přes 50 %. Takže většina cizinců je zde již integrována. Nárůst počtu cizinců je také znatelný na počtu cizinců na všech typech škol. Nejvyšší zastoupení v roce 2018 pak měli cizinci na vysokých školách, kde tvořili téměř 15 % všech studentů. Počet cizinců

v ČR tak neustále stoupá a v současné době cizinci představují nezanedbatelnou část celé populace České republiky.

Cizinci v ČR v roce 2018 nejčastěji pocházeli z evropských zemí, asi ze 75 %. Významné zastoupení měly i asijské státy, okolo 20 %, a to především díky početné vietnamské komunitě. Mezi nejpočetnější země původu cizinců v ČR pak patřily: Ukrajina, Slovensko a Vietnam. Největší část cizinců pocházela jen z několika států. Nejpočetnějších šest zemí původu tvořilo téměř 70 % všech cizinců. Lze tedy říci, že cizinci v ČR jsou především lidé, kteří již zde mají silnou národní komunitu a migrace do ČR tak z velké části probíhá především dle teorie sítí.

Mezi cizinci v ČR bylo v roce 2018 oproti české společnosti větší procento mužů, téměř 57 % a především lidí v produktivním věku, kteří by měli být aktivní na trhu práce. Pro ČR tak většina cizinců představuje pracovní sílu. U cizinců je taktéž výrazně menší zastoupení dětí a lidí v důchodovém věku.

Zaměstnaní cizinci v roce 2018 představovali skoro 12,5 % všech zaměstnaných a převažovali spíše cizinci evidovaní na úřadu práce než cizinci s živnostenským oprávněním. V období ekonomické krize, byl znatelný procentuálně vyšší úbytek zaměstnaných cizinců než úbytek zaměstnaných u české populace. Cizinci tak byli více citliví na změnu celkové zaměstnanosti než české obyvatelstvo. Navýšení celkového počtu zaměstnaných od roku 2014 do roku 2018 pak tvořili z velké části cizinci.

Cizinci dnes nepředstavují pouze levnou pracovní sílu, neboť jejich hrubé měsíční mzdy v roce 2018 byly u některých skupin dokonce vyšší než průměrné hrubé mzdy české populace. Za levnou pracovní sílu lze označit pouze pracovníky ukrajinské národnosti, kteří měli průměrné hrubé měsíční mzdy hluboko pod průměrem české populace. Pro většinu cizinců v ČR tedy neplatí teorie duálních trhů, protože jsou za svou práci většinou stejně či lépe odměněni než české obyvatelstvo. Slovenské obyvatelstvo v ČR mělo v roce 2018 dokonce hrubé měsíční mzdy o 7 tisíc Kč vyšší než české obyvatelstvo. Nejspíš se tak jednalo o vysoce kvalifikované pracovníky. V České republice se uplatňuje koncept „brain gain“.

Cizinci v ČR evidovaní na Úřadu práce měli jako svou ekonomickou činnost v roce 2018 nejčastěji uvedený zpracovatelský průmysl až v 30 %. Značné procento cizinců dělalo taktéž v odvětvích s nadprůměrnou hrubou měsíční mzdou. Především pak v odvětvích vědecké a profesní činnosti a informační a komunikační činnosti. Což jsou

odvětví, která se ČR snaží cizinci zaplnit pomocí programu na podporu kvalifikované migrace. V odvětvích s vyšší hrubou měsíční mzdou pracovali cizinci převážně ze zemí EU. Cizinci mimo země EU pak pracovali především v odvětvích s nižší měsíční mzdou, a to nejvíce v odvětvích stravování a pohostinství a zpracovatelském průmyslu.

Co se týče negativních aspektů spojených s migrací, cizinci v ČR měli v roce 2018 větší podíl odsouzených na celkovém počtu než česká populace, a to téměř dvojnásobně. Cizinci byli taktéž oproti české populaci častěji odsuzováni za násilnou trestnou činnost. Toto však může být způsobeno tím, že v populaci cizinců je mnohem vyšší zastoupení mužů v produktivním věku než u české populace. Muži v produktivním věku totiž bývají nejčastěji odsuzovanými. Není proto zatím důvod se obávat extrémně zvýšené kriminality cizinců.

Nelegální migrace vstupem ČR do Evropské unie rapidně klesla, v důsledku změny definice nelegálního migranta. Až na období migrační krize, kdy je zaznamenán mírný nárůst počtu nelegálních migrantů, tak počet nelegálních migrantů, i přes nárůst celkového počtu cizinců, klesá. V roce 2018 byl počet nelegálních migrantů v ČR necelých 5 tisíc osob.

Počet vyhoštění posledních několik let stoupal, což souvisí s tím, že stoupal i počet cizinců. Nejčastěji vyhošťovanými cizinci byli zejména ti z ekonomicky chudších zemí, a to konkrétně z Ukrajiny, Moldavska a Uzbekistánu. K realizaci trestu vyhoštění docházelo však jen v málo procentech případů a zůstává otázkou, jak velké procento cizinců zde zůstává nelegálně i po uložení trestu.

5 Závěr

Postavení cizinců v České republice je obsáhlé téma, které lze zkoumat z různých perspektiv. Tato bakalářská práce zkoumala postavení cizinců pomocí vývoje jejich počtu, popisu cizinců žijících v ČR (pohlaví, věk, země původu), zaměstnanosti cizinců a negativních aspektů migrace, to vše v kontextu s teorií migrace a migračními programy ČR na podporu kvalifikované migrace.

Práce je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole byl popsán vývoj migrace, typologie migrace, migrační teorie, koncept „brain drain“, důsledky migrace pro cílový stát a zaměstnávání cizinců v ČR.

V druhé kapitole bylo vysvětleno co znamená pojem migrační politika a popsán jeden z nástrojů migrační politiky a to programy na podporu kvalifikované migrace do ČR. Zde bylo zjištěno, že ČR pomocí programů podporovala především migraci ukrajinského obyvatelstva, které mělo stanoveny nejvyšší kvóty pro maximální počet žádostí za rok. Důležitým faktorem proč se ČR zaměřovala na migraci ukrajinského obyvatelstva, byla již početná komunita Ukrajinců žijících v ČR, která měla usnadnit nově příchozím migrantům integraci, viz teorie sítí. Dalším důležitým faktorem byla kulturní a geografická blízkost Ukrajiny a ČR a taktéž relativní podobnost českého a ukrajinského jazyka, která migrantům z Ukrajiny měla snižovat náklady na migraci do ČR a usnadňovat integraci. V neposlední řadě se třetí kapitola věnovala potřebám trhu práce v ČR. Zde bylo popsáno, že ČR se pomocí programů na podporu migrace, snažila vysoce kvalifikovanými migranty zaplnit především obory IT a zdravotnictví, kde byl nedostatek tuzemských pracovníků.

Třetí kapitola obsahuje analýzu postavení cizinců v ČR. V této kapitole byly nejdříve definovány pojmy, které se v práci vyskytují, aby nedošlo k dezinterpretaci. Poté se kapitola zabývala vývojem počtu cizinců v ČR. Zde bylo zjištěno, že počet trvale a dlouhodobě usazených cizinců v ČR od roku 1993 téměř stále stoupal a v roce 2018 zde žilo přes 560 tisíc trvale a dlouhodobě usazených cizinců, což představovalo 5,31 % celé české populace. Když prudce rostlo tempo růstu počtu cizinců, tak většinou tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti klesalo, takže cizinci v ČR většinou představovali pro tuzemské pracovníky spíše komplementy (svou přítomností vytvářeli pracovní místa pro tuzemské pracovníky) než substituty. Dle typu pobytu zde v roce 2018 žili cizinci převážně v trvalém pobytu, přes 51 %. V poslední době taktéž stoupal počet cizinců

studujících na českých školách. Nejvyšší procentuální zastoupení v roce 2018 pak měli cizinci na vysokých školách.

Následně byla v této kapitole popsána charakteristika cizinců, přičemž největší počet cizinců v ČR v roce 2018 pocházel buďto ze zemí Evropské unie nebo ze zemí, kde se hovoří slovanským jazykem. Výjimku pak tvořila početná vietnamská komunita. Dle demografického rozložení byli cizinci v ČR oproti české populaci převážně lidé v produktivním věku. Vyskytovalo se zde také větší procento mužů než v české populaci. Toto rozložení cizinců tak kopíruje celosvětové rozložení migrantů, kdy převážně migrují muži v produktivním věku.

Další oblastí, kterou se zabývala třetí kapitola, byla zaměstnanost cizinců. Zde bylo zjištěno, že téměř 12,5 % všech zaměstnaných v ČR v roce 2018 byli cizinci. Při snížení celkové zaměstnanosti téměř vždy došlo k tomu, že úbytek zaměstnaných cizinců byl poměrově vyšší než úbytek zaměstnaných Čechů. Zaměstnaní cizinci tedy obvykle při snížení celkové zaměstnanosti snáz přišli o svou práci než tuzemské obyvatelstvo. V devadesátých letech byla velká část cizinců zaměstnavateli. V roce 2018 však již průměrně na jednoho cizince s živnostenským oprávněním připadalo přibližně šest cizinců evidovaných na Úřadu práce. Cizinci, kromě ukrajinského obyvatelstva žijícího v ČR, spíš nepředstavovali levnou pracovní sílu. Mzdy některých skupin cizinců byly dokonce mnohem vyšší než mzdy českého obyvatelstva, což vyvrací teorii duálních trhů, která říká, že cizinci by měli pracovat na sekundárním trhu práce, kde je méně kvalifikovaná a hůře placená práce. Většina cizinců v roce 2018 pak pracovala ve zpracovatelském průmyslu, a to téměř 30 % všech cizinců evidovaných na Úřadu práce. Poměrně velká část cizinců ale pracovala i v odvětvích s vyšší hrubou měsíční mzdou, například ve vědecké a technické činnosti. V odvětvích s vyšší hrubou měsíční mzdou obvykle pracovali především cizinci ze zemí Evropské unie a cizinci ze zemí mimo EU pak pracovali obvykle v odvětvích s nižší průměrnou mzdou. Programy na podporu kvalifikované migrace byli sice zaměřeny na cizince mimo EU, ale i přesto větší část kvalifikovaných migrantů (s vyšší hrubou měsíční mzdou) pocházela ze zemí EU.

Tato kapitola se následně zabývala negativními aspekty migrace. Zde bylo zjištěno, že přes 9 % všech odsouzených v roce 2018 byli cizinci. Zatímco v české populaci bylo z celkového počtu osob pouze 0,5 % osob odsouzených. Z celkového počtu trvale a dlouhodobě usazených cizinců bylo odsouzených přibližně 1 % osob. I když bylo procento odsouzených cizinců vůči celkovému počtu vyšší než u českého obyvatelstva,

nelze kriminalitu cizinců v ČR zatím považovat za extrémně zvýšenou, neboť cizinci mají jinou demografickou strukturu než české obyvatelstvo. Cizinci oproti českému obyvatelstvu, byli především odsuzováni za násilnou trestnou činnost, kdy například přes 22 % všech odsouzených za znásilnění v roce 2018 byli cizinci. Nelegální migrace do ČR v průběhu let spíše klesala a v roce 2018 zde bylo zjištěno necelých 5 tisíc nelegálních migrantů. Počet vyhoštění v posledních letech naopak stoupal, což ale může souviset i se stoupajícím počtem cizinců. K realizaci trestu vyhoštění docházelo jen v několika procentech případů, a tak zůstává otázkou, kolik procent osob zde po uložení trestu zůstává i nadále nelegálně.

Následně kapitola shrnula výsledky analýzy a analýzou bylo tedy zjištěno, že počet cizinců v ČR měl spíše narůstající tendenci a jednalo se s největší pravděpodobností, vzhledem k převažujícímu počtu trvalých pobytů, o již integrované osoby. Cizinci byli převážně v ekonomicky aktivním věku a spíše jen z několika mála zemí původu, a to především z Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu. Na trhu práce ČR cizinci představovali poměrně významnou část zaměstnaných a jednalo se spíše o zaměstnance. Cizinci v ČR také představovali spíše pracovníky s vysokou kvalifikací. I přes vyšší kriminalitu cizinců nelze říct, že by cizinci způsobovali enormně zvýšenou trestnou činnost a byli zodpovědní za většinu nelegálních činností v ČR.

Cílem této bakalářské práce bylo zhodnotit postavení cizinců v ČR na základě analýzy, a to ve čtyřech hlavních okruzích: vývoje četnosti cizinců, charakteristiky cizinců, zaměstnání cizinců a negativních aspektech migrace. Jsem přesvědčen, že v úvodu stanovený cíl se podařilo naplnit.

Seznam použité literatury

Odborné knihy

BANSAK, Cynthia, Nicole B. SIMPSON and Madeline ZAVODNY, *The Economics of Immigration*. New York: Routledge, 2015. 356 p. ISBN 978-0-415-74706-6.

BODVARSSON, Örn B. and Hendrik VAN DEN BERG. *The economics of immigration: theory and policy*. 2nd ed. New York: Springer, 2013. 474 p. ISBN 978-1-4614-2115-3.

BORJAS, George J. *Labor economics, Fourth edition*. New York: McGraw-Hill Irwin, 2008. 560 p. ISBN 978-0-07-340282-6.

COLLIER, Paul. *Exodus: How Migration Is Changing Our World*. USA: Oxford University Press, 2013. 320 p. ISBN 978-0190231484.

EHRENBERG, Ronald G. and Robert S. SMITH. *Modern Labour Economics: Theory and Public Policy*. 11th ed. Boston: Prentice Hall, 2012. 672 p. ISBN 978-0-13-254064-3.

CHISWICK, Barry R. and Paul W. MILLER, ed. *Handbook of the economics of international migration*. Volume 1A, The immigrants. Amsterdam: Elsevier/North Holland, 2015. 790 p. Handbooks in economics. ISBN 978-0-444-53764-5.

CHISWICK, Barry R. and Paul W. MILLER, ed. *Handbook of the economics of international migration*. Volume 1B, The impact and regional studies. Amsterdam: Elsevier/North Holland, 2015. 867 p. Handbooks in economics. ISBN 978-0-444-53768-3.

ŠIMEK, Milan. *Ekonomie trhu práce A*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, 2007. 157 p. ISBN 978-80-248-1416-2.

PALÁT, Milan. *Mezinárodní migrace a ekonomika v Evropské unii: vývoj, determinanty, politiky a trendy*. Ostrava: Key Publishing, 2015. 95 p. ISBN 978-80-7418-230-3.

PIORE, Michael J. *Birds of Passage: Migrant Labor in Industrial Societies*. Cambridge: Cambridge University Press, 1979. 240 p. ISBN 9780-51-157-2210.

VAVREČKOVÁ, Jana a BAŠTÝŘ, Ivo. *Působení fenoménu brain drain v ČR a výdělková motivace odborníků k práci v zahraničí*. Praha: VÚPSV, 2009. 73 p. ISBN 978-80-7416-049-3.

VAVREJNOVÁ, Marie. *Migrace obyvatelstva jako faktor ekonomického rozvoje: (zvláště v oblasti Evropské unie a České republiky)*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2011. 79 p. ISBN 978-80-86729-66-4.

Článek v odborném časopise nebo ve sborníku z konference

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION. *World Migration report 2020*. [online]. IOM 2019, p. 498. ISSN 978-92-9068-789-4. [cit.19.3.2020]. Dostupné z: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf.

HAAS, Hein de. The Internal Dynamics of Migration Processes: A Theoretical Inquiry. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 2010, vol. 36, p. 1587-1617. ISSN 1469-9451.

HUGO, Graeme. Environmental concerns and international migration. *The International Migration Review*. 1996, vol. 30, p. 105-131. ISSN 0197-9183.

MASSEY, Douglas S. et al. Theories of International Migration: *A Review and Appraisal*. *Population Council*. [online]. 1993. Vol. 23, no. 3, p. 431-466. ISSN 1728-4457. [cit.20.3.2020]. Dostupné z: https://isfcolombia.uniandes.edu.co/images/2019-intersemestral/14_de_junio/Theories_of_International_Migration.pdf.

MINCER, Jacob. *Family Migration Decisions*. *Journal of Political Economy*, 1978. Vol. 86, no. 5, p. 749-773. ISSN 749-773.

PARROTTA, P., D. PAZZOLI a M. PYTLIKOVA. *The Nexus between Labor Diversity and Firm's Innovation*. *Journal of Population Economics*. 2014. Vol. 27, no. 2, p. 303-364. ISSN 0933-1433.

SJAASTAD, Larry A. *The Cost and returns of Human Migrations*. University of Chicago Press. *The Journals of Political Economy*. 1962. Vol. 70, no. 5, p. 80-93. ISSN: 0022-3808.

Elektronické dokumenty a ostatní

EUROPEAN COMMISSION. *Migration and Home Affairs* [online]. 2020. [cit.17.2 2020]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/migrant_en.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Trvale a dlouhodobě usazení cizinci v ČR v letech 1985 – 2018*. [online]. ČSÚ, 2020a. [cit. 19.2. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R03_2018.pdf/3ba068ee-e202-435b-a073-4c724c00751a?version=1.0.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Pohyb obyvatelstva v Českých zemích 1785 - 2018, absolutní údaje 05.06.2019*. [online]. ČSÚ, 2020b. [cit. 19.2. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v ČR v letech 2004 – 2018*. (stav k 31. 12.). [online]. ČSÚ, 2020c. [cit. 20.2. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R01_2018.pdf/5db4c547-2012-44d0-8327-8be1d01cb218?version=1.0.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v ČR podle státního občanství v letech 1994–2018*. [online]. ČSÚ, 2020d. [cit. 21.2. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Věkové složení obyvatelstva - 2018*. [online]. ČSÚ, 2019a. [cit. 21.2. 2020]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-g598foxrzn>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci podle pohlaví a věku k 31. 12. 2018*. [online]. ČSÚ, 2019b. [cit. 21.2. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/1812_c01t06.pdf/d7dac12f-1afd-441f-b792-c31a55903542?version=1.0.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Mateřské, základní a střední školy, konzervatoře, vyšší odborné a vysoké školy – studující cizinci*. [online]. ČSÚ, 2019c. [cit. 23.2. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/32508273/c04R41_2017.pdf/984dc741-b487-4c79-92a9-39690eb1f13c?version=1.0.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zaměstnanost cizinců v regionech soudržnosti, krajích a okresech v letech 1995–2018 (stav k 31. 12.)*. [online]. ČSÚ, 2019d. [cit. 23.2. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/130617307/c03R301_2018.pdf/85b8a6cf-8507-4034-a691-f8814b232748?version=1.0.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zaměstnání podle postavení v zaměstnání*. [online]. ČSÚ, 2020e. [cit. 23.2 2020]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM02-B&z=T&f=TABULKA&skupId=446&katalog=30853&pvo=ZAM02-B&str=v440&u=v436__VUZEMI__97__19.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zaměstnání cizinci podle postavení v zaměstnání*. [online]. ČSÚ, 2019e. [cit. 23.2 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_zamestnanost.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Informační systém o průměrném výdělku*. [online]. ČSÚ, 2019f. [cit. 24.2 2020]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/informacni-system-o-prumernem-vydelku>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Počet evidencí cizinců na úřadech práce podle státního občanství a sekcí Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE) k 31. 12. 2018. (stav k 31. 12.)*. [online]. ČSÚ, 2020f. [cit. 20.2. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R01_2018.pdf/5db4c547-2012-44d0-8327-8be1d01cb218?version=1.0.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Průměrná hrubá měsíční mzda a průměrný počet zaměstnanců (na přepočtené počty) 06.03.2020 (kód: 110030-19)*. [online]. ČSÚ, 2020g. [cit. 20.2. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/pmz_cr.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Data – kriminalita cizinců*. [online]. ČSÚ, 2019g. [cit. 24.2. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/39434086/17_c05t51.pdf/6225e20f-8e6b-4d81-a130-6a7fa1e55a4b?version=1.0.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Odsouzení podle paragrafů trestního zákona v roce 2018 (tr. z. 40/2009 Sb.)*. [online]. ČSÚ, 2020g [cit. 11.3. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/39434086/18_c05t53.pdf/3b1bfc8b-9c33-4bcb-85da-a4e4d006abfe?version=1.0.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Data – nelegální migrace cizinců*. [online]. ČSÚ, 2020h. [cit. 24.2. 2020]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_kriminalita#cr.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let*. [online]. ČSÚ, 2020ch. [cit. 1.4. 2020]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM01-C&f=TABULKA&z=T&skupId=426&katalog=30853&str=v467&u=v413__VUZEMI__97__19.

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION. *Key Migration Terms* [online]. IOM, 2020. [cit. 18.3. 2020]. Dostupné z: <https://www.iom.int/key-migration-terms>.

LEONTIYEVA, Y., P. EZZEDDINE a A. PLAČKOVÁ. *Životní styl, jazykové znalosti a potřeby ukrajinských a vietnamských migrantů v ČR*. Praha, Sociologický ústav Akademie Věd ČR, 2013. p. 53. [cit. 21.4. 2020]. Dostupné z: <http://trvaly-pobyt2.cestina-pro-cizince.cz/a1/wp-content/uploads/sites/2/2020/03/Zivotni-styl-jazykove-znalosti-a-potreby-migrantu.pdf>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Zaměstnávání cizích státních příslušníků*. [online]. MPSV, 2020a. [cit. 23.2. 2020]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/zamestnavani-cizincu1>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Postup cizince, který nemá volný přístup na trh práce ČR, směřující k realizaci jeho zaměstnání na území ČR*. [online]. MPSV, 2020b. [cit. 19.3 2020]. Dostupné <https://www.mpsv.cz/web/cz/postup-cizince>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Statistická ročenka školství - výkonové ukazatele*. [online]. MŠMT, 2019. [cit. 23.2 .2020]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>.

MINISTERSTVO VNITRA. *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2018*. Praha. MVČR, 2019. p. 204. [cit. 25.3. 2020]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/vyrocní-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace.aspx>.

MINISTERSTVO VNITRA. *Udělení státního občanství České republiky*. [online]. MVČR, 2020a. [cit. 22. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>.

MINISTERSTVO VNITRA. *Slovníček pojmů*. [online]. MVČR, 2020b. [cit. 18.3.2020]. Dostupné z <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA. *Migrační a azylová politika*. [online]. MVČR, 2020c. [cit. 25.3.2020]. Dostupné z <https://www.mvcr.cz/migrace/migracni-a-azylova-politika-cr.aspx>.

MINISTERSTVO VNITRA. *Strategie migrační politiky České republiky*. [online]. MVČR, 2015. [cit. 25.3.2020]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/strategie-migracni-politiky-ceske-republiky.aspx>.

MINISTERSTVO VNITRA. *Kvóty pro ekonomickou migraci & Programy schválené vládou za účelem dosažení ekonomického přínosu pro ČR*. [online]. MVČR, 2020d. [cit. 26.3.2020]. Dostupné z <https://www.mvcr.cz/clanek/kvoty-pro-ekonomickou-migraci-programy-schvalene-vladou-za-ucelem-dosazeni-ekonomickeho-prinosu-pro-cr.aspx>.

PERI, Giovanni a Francisco R. SILVENTE. Do immigrants create exports? Evidence from Spain. [online]. 2010. [cit. 20.3. 2020]. Dostupné na: <https://voxeu.org/article/do-immigrants-create-exports-new-evidence-spain>.

STUDENÝ, Libor. *Komparace návratových systémů vybraných zemí EU a České republiky*. [online]. Brno. SOZE, 2010. p. 235. Dostupné z: http://www.soze.cz/wp/wp-content/storage/sbornik-komparace_navratovych_systemu.pdf.

Zákon č. 326 ze dne 23. prosince 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (Zákon o pobytu cizinců na území České republiky). In: Sbírka zákonů České republiky. 1999, částka 106, s. 7386-7448. Dostupný také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=326&r=1999>

Seznam grafů

Graf 2.1 Vztah výše příjmu migranta a jeho tendence migrovat	12
Graf 4.1 Tempo růstu trvale a dlouhodobě usazených cizinců a tempo růstu obecné míry nezaměstnanosti v letech 1994-2018	36
Graf 4.2 Procentuální zastoupení cizinců dle typu pobytu v roce 2018	37
Graf 4.3 Počet cizinců v ČR dle typu pobytu v letech 2004-2018	39
Graf 4.4 Dvacet nejčastějších zemí původu cizinců v ČR v roce 2018.....	41
Graf 4.5 Trvale a dlouhodobě usazení cizinci v ČR podle území v roce 2018	43
Graf 4.6 Věkové složení cizinců v roce 2018	45
Graf 4.7 Celková zaměstnanost a procentuální vyjádření zastoupení cizinců v letech 1995-2018	48
Graf 4.8 Klasifikace zaměstnání cizinců v ČR v letech 1995-2018	49
Graf 4.9 Vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy vybraných skupin v letech 2012-2018.	51
Graf 4.10 Celkový počet odsouzených Čechů a cizinců v ČR v roce 2018 v procentech	55
Graf 4.11 Procento odsouzených cizinců dle paragrafů trestního zákona v roce 2018..	56
Graf 4.12 Vývoj nelegální migrace cizinců v letech 2000-2018	57
Graf 4.13 Vývoj počtu vyhoštění z ČR v letech 2008–2018	59

Seznam tabulek

Tabulka 4.1 Vývoj počtu trvale a dlouhodobě usazených cizinců a jejich procentuální zastoupení v populaci v letech 1993-2018.....	34
Tabulka 4.2 Procentuální zastoupení cizinců na jednotlivých typech škol v letech 2006/07 až 2017/18.....	40
Tabulka 4.3 Průměrná mzda a medián dle státního občanství k 31.12. 2018.....	52
Tabulka 4.4 Cizinci na úřadu práce dle klasifikace ekonomických činností k 31.12. 2018	53

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- беру на вѣдомі, že odevzdáním diplomové (bakalářské) práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- беру на вѣдомі, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová (bakalářská) práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 29. května 2020

.....
Jan Mikolajek